

CUMHURİYET DÖNEMİ DEVRİMLER VE DİNDARLAR

MEHMET HÜSREVOĞLU

Dünya Müslümanlarının çoğunluğuna hitâb eden ve büyük bir bölümünü hâkimiyeti altında bulunduran; Halifesi, kısmen de olsa şer'î anayasası olan Osmanlı imparatorluğunun çöküşü üzerinden yüz yıl geçti...

Bu süre içerisinde kurulan yeni sistem'in ürettiği politikalar; Reddi mîras diye tanımlanacak, geçmişe aid ne varsa, doğru yanlış tüm değerlerin reddi ve inkârı üzerine kuruldu...

Öncelikle Cihan harbinden, İstiklal savaşına kadar devam eden uzun savaş yıllarında; Din adamlarını, ulemâyı, mutasavvife'yi YOK saymak, savaş kaçını gibi alçaltıcı bir karalama politikası güderek, resmi tarih kitaplarında yeni nesle yanlış bilgi vermek, kabul edilemeyecek bir iftirâ, aynı zamanda bir komplodur...

Aslâ unutulmaması gereken hakikatlerden birisi, savaş yıllarında, bu kahraman ümmet'in önderleri en ön saflarda Allah için savaşarak şehîd olmuşlardır... Bu tarihi gerçekler nasıl unutturulup, inkâr edilebilir?

Savaş sonrası bile, inkâr politikalarından en fazla nasibini alanlar, yine köklerini reddetme cüretinde bulunmayanlar olmuş ve sahiplenmeyi idam sehplarında canları ile ödemişlerdir...

Kurtuluş savaşı esnasında kurulan Ankara hükümeti; İstanbul başta olmak üzere yurt içinde; Hilafet ve saltanat'ın kaldırılmaması için Ankara hükümetine yoğun baskılar yapmaya başlamış, bu baskılardan bunalan hükümet, daha Cumhuriyet kurulmadan "İstiklal

mahkemeleri” kanunu çıkararak, Hilafet ve saltanat’ın devamını isteyen Anadolu halkını susturmuştur.

Ankara Hükümeti’nin baskı ve zulümlerinden en çok etkilenen ve yıllar sürecektir can ve kan kaybı nedeniyle toparlanamayan şehirlerimizin başında Konya ve Yozgat gelmektedir... Daha sonraki yıllarda hilafet ve saltanat yanlısı olma suçlaması ile devlet yatırım ve yardımları kısıtlanan bu illerimizin sanal cezaları 1980 sonrasına kadar devam etmiştir...

1923 devrimi ile gerçekleşen yeni cumhuriyet hükümetleri; İslam toplumunda eski ve yeni ayrışması doğurmuş. BİN yıldır, kökleşmiş olan yaşam tarzı bir anda yıkılmıştır... Netice olarak, toplumda oluşan tepki patlamaları bazı bölgelerde isyan fitilini ateşlemiştir.

İsyan ve infiallere sebep olan devrim kanunları 1920 yılından itibaren şu başlıklar altında incelenebilir:

- 1 Kasım 1922 Saltanat’ın kaldırılması.
- 29 Ekim 1923 Cumhuriyet ilanı
- 3 Mart 1924 Halifeliğin kaldırılması
- 3 Mart 1924 Tevhid-i Tedrisat kanunu iptali
- 20 Nisan 1924 ŞER’Î yasaların kaldırılması
- 11 Kasım 1924 Medreselerin kapatılması
- 25 Kasım 1924 Teşkilat-ı esasiye kanunu ile şer’iyye mahkemelerinin kaldırılması
- 25 Kasım 1925 Şapka kanunu
- 30 Kasım 1925 Tekke ve Zaviye’lerin kaldırılması
- 1 Kasım 1928 HARF devrimi...

Devrim kanunları neticesi belirli bir süre, ülke toprakları sanki bir mezarlık haline dönüşmüş, itiraz

edenler; İstiklal mahkemeleri - Taktiri sükûn kanunu gibi, olgun aklın kabul edemeyeceği uygulamalarla binlerce masumun canı yanmıştır...

CİHAN SAVAŞINDA DİN ADAMLARININ ROLÜ

Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerini yaşadığı artık belirgin olunca, devasa toprakların paylaşımı için yapılan kongreler, pazarlıklar netice vermeyince, Cihan harbi olarak tanımlanan, İslam dünyasının paylaşım savaşı başlamış oldu...

İşgal edilmesi gereken tek merkez, Osmanlı başkenti olacağına göre, yapılması gereken ilk işgal planı, basit bir operasyon ile savaş gemilerini boğazdan geçirip az bir zayıyla, pâyitaht'ı ele geçirmek olacaktı...

Bu planda tek engel Çanakkale boğazı görülüyordu... Boğaz ne kadar zahmetsiz geçilirse, pâyitaht o derece kolay elde edilecekti...

2 Ağustos 1914 yılında Osmanlı imparatorluğu genel seferberlik ilan ederek, artık dönülmesi imkânsız olan bir yola girilmiş olundu... Ülke sathında askerî hazırlıklara başlandı, 11 Kasım'da, Osmanlı sultanı; HALİFE sıfatı ile CİHAD-I EKBER ilanı yaptı...

Eserin konusu, bizim de yetki alanımız olmamasına rağmen, her zerresinden hüznü fişkıran Cihan savaşı ile giriş yapmamızın nedeni;

Devrim sonrası medreselerin kapatılması halk nezdinde ciddi bir hayal kırıklığı oluşturup tepkiler meydana gelince, bahane olarak; Medrese mensuplarının, savaş'a katılmadığı, asker kaçacağı olduğu, çağın gerisinde kaldığı gibi akıl almaz gerekçeler ileri sürülerek halk nezdinde medreselerin itibarı sıfırlanmak istenmekteydi.

Gerçekler ise bu iddiaların tam tersini belgeler halinde beyan etmektedir.

Medrese ve tekke'lerin, Çanakkale ve İstiklal savaşlarında boşaldığı, Öğretmen- öğrenci ve tekke mensuplarının tamamının cephelere koştuğu, Okul yoklama defterleri ile sabittir...

Sferberlik ilanı ile birlikte, ilk etapta müftü ve imamlar muhtelif birliklere tayin edilmiş, cepheye ulaşan askerlerimizi, karşılama ve savaşa hazırlama görevi bizzat DİN adamlarına verilmiştir...

Cephede askerlerimiz ile birlikte savaşan Din adamlarımız, tasavvuf ehli dervişlerimiz, manevî atmosferin oluşmasında üstün gayret göstermişlerdir... Şehadet kavramının yüceliği, Cihâd'ın farziyyeti ve yükümlülük altında savaşma gerekliliği zafer için yegâne güç olmuştur...

Bu nedenle savaş zamanı DİN ADAMI kisvesine giren bazı liderler, savaş sonu fotr şapka altında Müslümanlara her türlü ihaneti reva görmüşlerdir...

İşgal kuvvetleri komutan ve askerlerinin yazmış olduğu muhtelif günlük ve anı kitaplarında, Müslüman DİN adamlarının savaş esnasında, askerimize aşladığı iman gücünü itiraf etmeden geçememişler ve takdirle anarak, yazılı belge haline getirmişlerdir.

Çanakkale boğazını geçilmez kılan CİHAD ruhu sayesinde işgal; Anadolu topraklarına sirayet edememiş ancak bedeli ağır olan bir imtihanla karşı karşıya kalınmıştır...

Cihan savaşı; İslam topraklarından CİHAD'a koşan her ırk ve renk'ten yüz binlerce gencimizin şehadeti ile çok ağır bir genç nesil kaybına neden olmuştur...

Cihad ruhu ile Çanakkale'ye koşan Medrese ve tekke mensupları, geride bıraktıkları şehir ve köylerinde cenaze kaldıracak kimse bırakmadıkları için vukû bulan cenazeleri o yörenin yaşlı hanımları kaldırmışlardır...

Bu olay bir hikâye değil bizzat yaşamın tâ kendisidir...

Çanakkale'de şehit olan askerlerimizin belli bir kısmı eğitilmiş insanlardı... Muhtelif medreselere mensup, öğretmen ve öğrencilerin şehadeti nedeniyle bu savaşa, MEDRESELİLER SAVAŞI adı verilmiştir...

Çanakkale ve akabinde istiklal savaşının tüm cephelerinde, Cübbe ve sarıklarını çıkarıp CİHAD'a koşan bu güzîde şehitlerimizin boşluğu doldurulamamış, ilerleyen yıllarda DİN ADAMI eksikliği hayat'ın her safhasında ciddi aksaklıklara neden olmuştur...

Çanakkale savaşından hemen sonra işgal edilen Anadolu topraklarında İstiklal savaşını başlatan yine DİN adamlarıdır...

2 Ağustos 1914 yılında İslam topraklarına düşen savaş ateşi, 24 Temmuz 1923 Lozan antlaşması ile resmen son bulmuştur...

9 yıl süren savaş yıllarında, başlangıçtan sonuna kadar, Din adamları hep ön safta, şehrin eşrafı ile birlikte, halk ile iç içe mücadele etmişlerdir. Bu hakikati görmezden gelmek veya unutturmak sadece düşmanlık alametidir...

İslam'a ve dolayısı ile din adamlarına karşı başlatılan ideolojik husumet yeni kurulan rejimde gün yüzüne çıkmış ve İslamcılar asla yönetim erkinde söz sahibi olamamıştır...

İslam kimliği taşıyan bürokratlar bile, yeni rejimde istihdam edilmemiş ancak savaş kaçkını, Hilafet

ve saltanat karşıtı, çift kimlik ve çifte inanca sahip kesim, sistem kurucusu veya aktörleri olmuştur...

KURTULUŞ SAVAŞI

Orijinal deyimle İstiklal yeni versiyonla kurtuluş savaşının kazanılmasında, belirttiğimiz gibi en büyük etken DİN gayreti olmuştur... Yeri geldiğinde silahsız olarak sadece İMAN kuvveti ile düşman İslam topraklarından atılmıştır...

Kurtuluş savaşına komuta eden tüm üst rütbeli askerler, içlerinde inanmayanlar olsa bile tamamen dinî duygulara hitâb etmiş, HİLÂFET'in kurtuluşu için savaşıldığı açıkça ilan edilmiştir...

HİLÂFET İslam toplumunun onur'u sayılmaktaydı... Büyük-küçük akli başında hiçbir Müslüman bu onur'un zelif olmasına müsaade edemezdi...

Balkan savaşlarında; Komutanların siyasi görüş ayrılıklarına düşüp kamplara ayrılması- basiretsizlik-İttihad ve terakki zehrinin vücuda yayılması gibi devasa etkenlerden dolayı Ordu bir hiç uğruna mağlûb olmuştur.

Konu iman ve İslam olunca, durum zaruri bir hal almış, Dinin bekası için kıyâm eden; Dinine-diyamet'ine-Halife'ye tam bağlılık içinde olan ümmet Cihad'a koşmuştur...

Ya şehîd ya gâzi olacağım diye Mehmet Âkif'in ifade ettiği gibi “ İman dolu göğsünü, düşmana siper ederek “ savaş kazanılmıştır...

Milli mücadeleye katılan gazeteci ve gözlemcilerin ortak kanaati şöyle oluşmuştur:

“... İstiklal harbinin muhtelif cephelerinde, bütün zaferlerinde, İslam dininin; En dehşet verici ve en mübarek hamle kaynağı olduğuna asla şüphe edilmemelidir...”

İstiklal savaşı, resmi tarih kitaplarının yazdığı gibi üç beş komutan ve subaylara bağlı askerler tarafından değil, yurt sathında topyekûn Medrese ve tekke’lerin kıyımı neticesi ülke halkı irşad edilerek, Cihad’a davet edilerek Ordu-Millet el ele savaş kazanılmıştır...

Büyük millet meclisi kurulmadan önce Anadolu halkı; Mustafa Kemal paşa’ya, Batıcı ve İslam karşıtı diye şüphe ile bakıyordu. Ancak Mustafa Kemal paşa, onlardan daha fazla; Dindar-muhafazakâr ve Hilafet yanlısı gözükererek bu şüpheyi, proje bazında teorik olarak bertaraf etmiştir...

DÎNÎ gayret olmaksızın savaş kazanılmayacağını tüm komuta kademesi gayet iyi bilmekteydi...

Askerî yapılanma ve Komuta kademelerini küçümseme gibi bir iddiâ abes’le iştiğaldir... Ancak savaşı kazanan oluşumun temelini teşkil eden; Ulemâ ve mutasavvife’yi YOK saymakta bir İNKÂR politikasından başka bir şey değildir...

Anadolu toprağındaki, inanan insanların imani sorumluluğu gizlenmeye çalışılmakta, İslâmî hassasiyetler itibarsız kılınmak için bilinçli olarak Din adamları ve mutasavvife yok sayılmaktadır...

“...Millet her şeye rağmen, yedi cephe’de dokuz ordu birlikleri ile savaşmış, başı sarıklı, eli tesbihli, artık yetmiş yaşına merdiven dayamış, pîrî fânî dini önderler bile savaşa katılıp ne görev verilirse yerine getirmişlerdir.

Anadolu ve Rumeli’de faaliyet gösteren tüm tarikatlar, bağlılarını (mürîd’lerini) savaşa katılmaya

teşvik etmiş, hatta Mevlevî dervişlerinden oluşan “Mücâhidîn-i Mevlevî “ alayı kurulmuştur. Diğer tarikat mensupları, Dördüncü kolordu emrine verilmiş ve muhtelif cephelere gönderilmiştir.

Erzurum ve Sivas kongrelerinde alınan ilk ve son karar: “ MAKAM-I HİLÂFET VE HANEDANİ OSMÂNÎ'nin kurtarılması ...” olmuştur.

Sultan Vahidüddîn, Anadolu ya ulaşması için, Mustafa Kemal'e bizzat görev emri çıkartmış, ciddi anlamda parasal yardım yaparak, Anadolu'ya pâdişah fermanı ile diğer bir anlamda vekil olarak göndermiştir.

Mustafa Kemal, ilk olarak Samsun ve havalisinden başlayarak ziyaret ettiği tüm beldelerde; Bir çok aşiret reisi, şeyh ve din adamlarına göndermiş olduğu telgraflarında: “... Hilafet ve Dîn-i islâmiyye'ye...” bağlılığını özellikle yemin ve dua ile beyan etmiştir...

Anadolu toprakları, işgal kuvvetleri tarafından işgal edilmeye başlayınca, bu zillet'e dayanamayan bölge halkı, kendi bölgelerinde bulunan Dinî bir liderin öncülüğünde kenetlenerek, direniş örgütleri kurup düşmanla savaşmaya başlamışlardır...

Müdafaayı Hukuk cemiyetleri, Din adamları başkanlık veya önderliğinde işgal edilen her bölgede kuruluş çalışmalarını tamamlayarak, gerek hukuki zemin içerisinde gerekse, gerilla faaliyetleri kapsamında kendi bölgelerinde Direniş'e başlamışlardır... Bu faaliyetler Cihad-ı Ekber yani Allah yolunda en büyük savaş olarak algılanmıştır...

30 Ekim 1918 Mondros mütarekesi ile Anadolu fiilen işgal edilmeye başlanmıştır. 1919 yılında egemen güçler Batı Anadolu işgalini Yunanistan'a havale

etmişler ancak topraklarımıza ayak basar basmaz karşısında ümmet-i Muhammedi bulmuşlardır...

İzmir'in Yunan ordusu tarafından işgal edileceği duyulunca, İzmir halkı dînî önderlerinin etrafında toplanarak silahlı direniş kararı almışlardır...

İzmir müftüsü Rahmetullah Efendi önderliğinde: Burhaniye—Edremit—Tire—Manisa—Kırkağaç—Turgutlu—Havran bölgelerinin din adamları halkı, işgale karşı direnmeye, Cihad-ı ekber için savaşmaya davet etmişlerdir...

Sakallı Nureddin paşa, İzmir milletvekili ve 17. Kolordu komutanı olarak, devlet ve millet bütünleşmesine ciddi çaba sarf etmiş, Batı Anadolu müftülerini, vatanın kurtuluşu konusunda rehberlik yapmaları için göreve davet etmiştir...

Yunan işgaline karşı ilk isyan bayrağını çeken İzmir müftüsü Rahmetullah Efendi olmuştur...

Ulemâ tevâzuları gereği yapmış oldukları kahramanlıkları sadece Allah'ın bilsin niyeti ile yerine getirdikleri için içerisinde riyâ ve gösteriş olmayan FARZ olan bir kulluk bilinci olarak değerlendirmişlerdir.

Denizli müftüsü Ahmet Hulusi Efendi, Burhaniye müftüsü Mehmet Muhib bey, Edremit müftüsü hafız Cemal efendi, Tire müftüsü Sunullah efendi, Manisa müftüsü Âlim efendi, Havran müftüsü Hakkı efendi, İşgale karşı malları ve canları ile CİHAD'a iştirak etmiş, halka önder olmuşlardır...

İşgalci yunan güçleri, müftü ve din adamlarımızın çoğunu kahramanlıklarından dolayı gıyaben idam'a mahkûm etmiş ve yakalama emri çıkarmışlardır.

İzmir'in işgal edilmesi tüm ülke sathında şok etkisi oluşturmuş, Cihad ruhu dalga dalga başta İstanbul olmak üzere yurdun tamamına yayılmıştır...

İstanbul'da işgal edilen topraklarda, yunan zulmü duyulmaya başlayınca, Üniversite öğrencileri okulları boykot ederek, protesto mitingleri başlatmış, bu duyarlılığa esnaf ve tüm İstanbul halkı katılınca devâsa mitingler tertib edilmiştir...

Mitinglerde konuşmacı olarak, ilerleyen yıllarda Din karşıtlığı ile meşhur olan Sabiha-Zekeriya Sertel çifti bile dinî duygulara şöyle hitab etmiştir:

“...ALLAHIM !.. Ak saçlı ihtiyarlar, bağıryanıklar, analar, gönlü yaralanmış yetimler, bütün Türk ve Müslüman kulların hep birden dua'ya geldik... Sesimiz sana, minâreleri memleketin bütün Müslüman dünyasına ses veren mâbetlerinden yükseliyor... Kalbimizi sana açtık...Müslüman ruhunu temsil eden camilerine, Haç diktirme Allahım!..Yedi yüz seneden beri , minarelerinden okunan ezan sesine bizi hasret etme Allahım..Yedi yüz seneden beri denizlerin hâkimi, Şark'ın hükümdarı olduk,bizi düşmanlarımıza esir eyleme Allahım!..Hükümân olduğumuz topraklarda bizi süründürme Allahım...Yüz milyon Müslüman Halifesi , Hz. Peygamberin vekilini zâlimlere esir etme yâ Rabbî...”

Bu içten dua metnini aynen aktarmamızın sebebi savaş sonrası, hem Cumhuriyet gazetesi, hem de Komünist parti kurucusunun yakarışı olmasından dolayı önemlidir...

İstanbul halkı, Fâtih- Sultan Ahmet- Beyazıt camilerinde kılınan Cumâ namazı çıkışında, devâsâ birlik ve kardeşlik uyumu içerisinde, olayların ciddiyetine vâkıf

olduklarını haykırıyor, vatanın selâmeti için toplu olarak duâ ediyorlardı...

İstanbul mitinglerini organize eden yine ulemâ olmuş, gözyaşları içinde vatan selameti için her türlü tehlikeyi göze almışlardır...

İstanbul'da halk infial içindeyken, direniş hareketi Anadolu da Kazım Karabekir paşa tarafından başlatılmış, müdafâyı hukuk cemiyetleri milli mücadelenin tıpkı İzmir'deki gibi ilk akıncıları olmuştur...

Mustafa Kemal paşa, Anadolu'ya geçmeyi düşünmüyor, Başkent'te kalıp, Kabine ye girmeyi hedefleyip bu uğurda çaba sarf ediyordu...

Bu ara dönemde, Anadolu toprakları ulemâ tarafından Cihad'a hazır hale getirilmiş, kurtuluş savaşının temelleri atılmıştı bile... Osmanlı toprağında ki Müslümanların tek derdi, Hilâfet ve saltanat'ı düşmandan korumaktı... Yürekler bu gâye için çırpınıyordu...

Sultan Vahidüddin, Mustafa Kemal paşayı bizzat iknâ ederek kabine'ye girme yerine Anadolu ya geçme yönünde görüşünü değiştirmiştir...

Görev verilmesi ile birlikte, sultan tarafından, kendi şahsî servetinden 25.000 altın aktarılmış, ilerleyen günlerde bu meblağ 400.000. altını bulmuştur.

Bu meblağ, on milyon dolar etmektedir ki devâsâ bir servet anlamına gelmektedir... Bu konu Nutuk'ta resmen ikrâr edilmiştir...

Sultan Vahidüddîn, parasal yardımlarla birlikte, Padişah adına tam yetkili olduğunu beyân eden GÖREV FERMÂNI nıda Mustafa Kemal paşaya teslim etmiştir.

Bu ferman Osmanlı topraklarında tüm mülkî âmirlere, vâli-kaymakam dâhil her kesime emir verme bir anlamda sultanın vekili olma yetkisi vermekteydi...

Mustafa Kemal paşa, kendisine verilen bu yetki ve parasal kaynaktan dolayı, gittiği her yerde, törenlerle, sanki sultan geliyormuş gibi karşılanmış, kendisinde her tören konuşmasında, sultan'a bağlılığını arz etmiştir...

Bu ferman nedeniyle, şahsında oluşan kaygılar giderilmiş ve halkın temsilcileri olan ulemâ ve esnaf nezdinde hüsnü kabul görmüştür...

29 Mayıs 1919 Havza'da, halkın sevip saydığı Sıtkı hoca efendinin çağrısı ile ilçe de büyük bir miting düzenlenmiş, ilk kez Mustafa Kemal paşa burada, büyük kalabalıklarla beraber olmuştur...

12 Haziran 1919 da vâiz Abdurrahmân Kâmil hoca efendi'nin şehir halkını toplaması ile düzenlenen miting'te Mustafa Kemal, Amasya halkının desteğini almıştır.

Samsun'dan başlayan kurtuluş savaşı hazırlıklarında tüm belgeler ile tesbit edilen ve inkârı mümkün olmayan başarı hikâyesinin temeli DİN adamları tarafından atılmıştır.

Mustafa Kemal paşanın, Samsun'dan Ankara ya kadar her adımını attığı yerde ilk uğrak yeri müftülük ve câmiler olmuştur...

Erzurum müdafâyı hukuk cemiyeti, müftü Sadık efendi ile Hoca Raif efendinin üstün gayretleri neticesinde oluşmuş ve başarılarla imza atmıştır. Erzurum Kongresi bu iki güzel insanın düşüncesi ile gerçekleşmiştir...

Mustafa Kemal paşa'nın Erzurum kongresine katılmasını istemeyen kurul üyeleri, Kazım Karabekir paşa'nın ısrarlarını kıramayarak, " BEN KEFİLİM " beyanından sonra, bir delegenin istifâ ettirilmesi neticesi Erzurum Kongresine katılabilmıştır.

Kazım Karabekir paşanın insiyatif kullanması ile kongreye başkan seçilmiştir.

Kongreye başkan seçildikten sonra Mustafa Kemal, konuşmasını şu dua ile sona erdirmiştir:

“... En son olarak niyazım şudur ki, bütün işlerin yaratıcısı Cenâb-ı Hak hazretleri, sevgili peygamberi hürmetine, bu mübarek vatanın sahip ve koruyucusu ve yüce dinimizin kıyamete kadar en sadık savunucusu olan milletimizi, sultan ve yüce Hilafet makamını muvaffak buyursun...”

Düşman işgali karşısında, vatan müdafaası için kurulan cemiyetlerin en önemlileri Erzurum ve Balıkesir kongreleri ile başlayan oluşumlardır... Başlangıçta asker’le bir bağı olmayan halk hareketleri, tamamen din adamları ve şehir eşrâfı ile örgütlenmişlerdi...

Ankara müdâfayı hukuk cemiyeti ve Sivas kongresi’de hep sivil ulemâ –eşraf işbirliği ile oluşmuş ve bu kongrelerden çıkan tek sonuç:

“ Tam bağımsızlık ve Hilâfet’i kurtarmak...” olmuştur. Câmii ve mescidi olan her köy ve mahallede, din adamları öncülüğünde gönüllüler toplanmış ve cepheye gönderilmiştir.

İzmir’den başlayıp Anadolu’nun her yerinde; İmam-âlim-Şeyh-Eşraf kim varsa onun önderliğinde işgale karşı direniş başlatılmıştır...

EGE bölgesi işgal edilmeye başlayınca; Halk içinde, Devletten daha fazla saygınlığa sahip olan âlim ve şeyh’ler ilk olarak Ayvalık’ta halkı örgütlemiş, daha önce işlediği bir suçtan dolayı yakalanmamak için dağa çıkmış firârî’ler, din büyüklerinin davetleri neticesinde eşkıyalığı bırakıp, Millî mücadele saflarına katılmışlardır...

Ayvalık- Bergama- Bandırma yöresi Din adamı ve tasavvuf erbabı, halkı toplayıp, Ordu-Millet el ele, düşmana tahmin etmediği bir karşılık vermiş ve muvaffak olmuşlardır...

İzmir’de, müftü Rahmetullah efendi, molla Es’âd efendi, muallim Sabri bey, Denizli’de Ahmet Hulûsi efendi’nin ulaştığı yerler haricinde tüm beldelere mektuplar gönderilerek halk; Cihad ibadetini yerine getirmeye dâvet edilmiştir...

Din büyüklerinin davetine icabet ederek, Demirci Mehmet efe ve arkadaşları, düşmanın ilerlemesine mani olmuşlardır... Bu dinî gayretler neticesi EGE bölgesi düşmandan temizlenmiş, hatta Nazilli’de yerel bir DEVLET kurulmuştur... Bu yerel devlet’e; Aydın-Muğla-Denizli-Isparta-Burdur ve Antalya illeri bağlanmıştır...

Yeni kurulan bu mini devlet; Halife ye bağlılığını arz etmek için, Molla Es’âd efendi Aydın ili reisi Reşat bey İstanbul’a gelmiş, îtilaf devletlerinin temsilcileri ile görüşerek Yunan zulmunu aktarmışlar, insanlık onuru ile bağdaşmayan katliamları birinci ağızdan naklederek, Yunanistan’ın diğer işgal güçleri tarafından protesto edilmesini sağlamışlardır...

Salihli ve civar yöreler, Çerkez Ethem tarafından savunulmuş ve üstün başarılarla imza atılmıştır.

Batı da başlayan Cihad hareketi, Doğu bölgelerinde aynı hızla yayılmaya başlamış, halk dinî önderlerinin davetiyle yerel ordular hazırlamışlardır. Sultan Abdülhamid’in kurduğu Hamidiye alaylarında yetişmiş seçkin emekli subaylar yerel savaşıları eğitmiş, Harb nizamına hazır hale getirmişlerdir...

Kuzey doğu Anadolu bölgesi: Batum-Kars-Ardahan- Artvin -Oltu- Kağızman- Sarıkamış -İğdır-Nahçıvan bölgelerini içine alan ikinci yerel Devlet kurulmuş, bu devlet'te Halife'ye bağlılıklarını arz etmiştir...

Müslüman olmayan vatandaş unsurlar tarafından,, kendi köylüsü hatta komşusuna yapılan insanlık dışı cinayetler karşısında, DİN adamları karşı mücadele başlatarak, 15. Kolordu komutanı Kazım Karabekir paşa irtibata geçmiş ve halk ile birlikte gayrimüslim'lerin zulümleri durdurulmuş, hainler Ermenistan'a kadar sürülmüşlerdir.

Bu Cihad hareketinden güç alan Azarbeycan halkı, ülkelerinden Ermeni'leri kovarak bağımsız devletlerini kurmuşlardır...

Güney bölgemiz aynı duyarlılık ve Cihad ibadeti için başkaldırmış, işgal ve zulme tahammül edemeyen Gaziantep halkı, Bülbülzâde hoca Abdullah efendi tarafından kurulan “ Cemiyet-i İslâmiye “ çatısı altında örgütlenmeye başlamışlardır...

Bülbülzade Hoca Abdullah Efendi, dini bilgisi yanında, Arabca-farsça ve mükemmel Fransızca bilen, yüsk ahlâk'a sahip bir âlimdi... Bizzat cephenin en uç noktalarında çarpışmış, halkının önderliğini yapmıştır.

Maraş'ta; Cumâ namazının farzıyyeti ancak işgâl edilmemiş ülke toprağında geçerlidir hükmü, İmam-ı âzamîn fetvasıdır, bu nedenle Cumâ namazı kıldırmiyorum diyerek, Namaz'a gelen cemeate, Cihad emrini tebliğ eden SÜTÇÜ İMAM, bölgeye Fransızların hâkim olmasını engellemiştir...

Maraş, Uzunoluk semti camii'nde, fahrî imamlık yapan bu mübarek zât, geçimini sütçülük yaparak sağladığı için, sütçü imam olarak şöhret bulmuştur.

Güneydoğu Anadolu cephesi, kahraman din adamlarından Vezir Hoca – Ali Sezâi efendi-Bulaşıkzâde Ârif efendi-Müftü Rifat efendi-Hoca Yusuf efendi- Hoca Abdülkadir efendi ve diğer isimsiz DİN adamlarının CİHAD gayreti aslâ unutulamaz...

Sadece Güney cephesi değil, Adana- Mersin- Antalya yöresinde din adamları ve mutasavvife, canlarını Allah yolunda fedâ ederek millî mücadelenin başarısını sağlamışlardır...

Karaisa'lı müftü Mehmet Efendi, savaş'ta göstermiş olduğu kahramanlıklarından dolayı Gâzi'lik ünvanı alan din adamlarımızdandır...

Tarsus'ta Nur Camii adıyla meşhur mescidin imamı Enis Hoca, Bahçe müftüsü Abdülmecit efendi, Tarsus'lu Nazif Hoca, Mersin yöresinde Hadimli Ahmed Hoca, Antalya müftüsü Çil Ahmed efendi ve ismini sayamadığımız âlim ve mutasavvıflar, Akdeniz bölgesinde işgâl'e karşı önderlik edip başarıya ulaşmışlardır...

Karadeniz bölgesinde de vatan sorumluluğunu üzerinde hisseden âlim ve mutasavvıflar, buldukları yörede, halkını Cihâd'a davet etmişlerdir...

Karadeniz ulemâsının önderleri; Bartın müftüsü Hacı Rifat efendi, Maçka müftüsü Mehmet Kâmil efendi, Erzurum mebusu Nusret Hoca, Zonguldak müftüsü İbrahim efendi, Trabzin müftüsü Mâhir hoca, Rize'li Mehmet Râğıb efendi, Giresunlu Hâfiz Mustafa efendi ve arkadaşlarının kahramanlıkları aslâ unutulamaz...

Belirttiğimiz gibi yurt sathında ki tüm tekke ve zâviye'lere mensub tasavvuf ehli insanlar Cihad'a ön saflarda yer almışlardır...

Özbekler tekkesi—Şeyh Visâlî dergâhı—Kelâmî dergahı-Hâtuniye dergahı ve nice dergahlar tamamen Cihad'ın içinde yer almışlardır...

Kelâmî dergâhı müntesibi, prof.Mehmed Ali Aynî efendi ve arkadaşları, Seyyid Abdülhakim Arvâsî,Nurşinli şeyh Ziyâeddin efendi, Kuzey Afrika'dan ülkemize gelip Cihad'a katılan Libya kahramanı Şeyh Ahmed eş Şerif es Sunusî isimleri asla unutulamaz...

İç Anadolu bölgesi din adamları işgal altında olmasa bile, milli mücadeleye olanca güçleri ile destek vermişlerdir...

Ankara müftüsü Âkif Efendi, Hoca Rifat efendi ve arkadaşlarının üstün gayretleri ile Ankara başkent olmaya hazırlanmıştır...

Millî mücadele zafer'le sonuçlandığında, yeni kurulması düşünülen Meclis için, Ankara ya gelen Mustafa Kemal paşa için Hoca Rifat efendi öncülüğünde muhteşem bir karşılama töreni düzenlenmiştir.

Ankaralı Seymenler eşliğinde, Hacı Bayram camii'ne gelinip, topluca duâ ve niyazlarla, salât_ü selam ve ezanlar'la zafer kutlamaları yapılmıştır.

Ankara da ikamet eden, Mevlevî-Rûfâî- Kâdirî-Nakşibendî dergâhlarına müntesib mutasavvife, Topçu şeyh efendi öncülüğünde Dikmen sirtlarından tüm Ankara halkı, şehre giren muzaffer Ordu mensublarını karşılamışlardır.

Mustafa Kemal paşayı Ankara ya dâvet eden Hoca Rifat Efendi (Börekçi) şahsî servetinin tamamını, Mustafa Kemal paşa'ya bağışlamıştır.

Bağışlanan altınları bizzat sayan Recep Zühtü Bey,803 adet Reşat altını nı bir belge karşılığında teslim almıştır... Altınların bu günkü değeri üç yüz bin dolar'ı aşmaktadır...

Hoca Rifat Efendi, 1. Mecliste Manisa milletvekili, daha sonraki dönemlerde ilk Diyânet işleri başkanı olmuştur...

Ankara'da yeni bir Meclis kurma çalışmaları fikir bazında konuşulurken, İstanbul'da Meclis-i Mebûsân 12 Ocak 1920 de açılmış, ilk oturumda Misâk-ı millî sınırları çizilerek ilân edilmiştir.

İşgalci İngiliz güçleri, düzmece bir operasyonla Meclis-i Mebûsân'ı basıp, çalışmaları engellemişlerdir. İstanbul'da Meclisin yeniden açılma imkanı kalmayınca, son Osmanlı meclisi fiilen kapatılıp, Ankara'da yeni bir Meclis'in kurulma çalışmaları başlamıştır...

Seçilmiş Osmanlı milletvekilleri, yeni mecliste buluşmak için Ankara'da toplanmaya başlamışlardır.

23 Nisan 1920 de, 1.Meclis açılışına yetişebilen milletvekili sayısı 115 olmuştur... Milletvekilleri içinden Ulema sınıfından olan vekil sayısı 24'ü geçmekteydi...

1.MECLİS KURULURKEN

23 Nisan 1920 saat 13.45'te meclis; İslâmi törenle gözyaşları içinde açıldı... Açılış öncesi bütün il ve ilçe merkezlerine şu bildiri gönderildi:

“...Allah'ın yardımı ile 23 Nisan günü Cuma namazından sonra, Ankara büyük millet meclisi açılacaktır. Vatanın bağımsızlığı, yüksek Hilâfet ve saltanat makamınının kurtarılması gibi çok önemli vazifesi olan meclisin açılışı Cuma gününe denk getirilerek

Kur'an ve namaz nurlarından istifade edilecektir. Cuma namazından sonra hep birlikte Meclis dua ve kurbanlar eşliğinde açılacaktır...”

Bu telgraf metni, Heyet-i temsiliye adına Mustafa Kemal paşa imzası ile, ivedi notu düşürülerek gönderilmiştir.

Bildiri de belirtildiği gibi abartılı dinî tören, dualar mevlüt okunması, kurbanlar kesilmesi, muhafazakârlığı ile bilinen Kâzım Karabekir paşanın bile tenkidine neden olmuştur...

Bu program çerçevesinde; Meclis önüne gelindi, Kur'an tilaveti, tekbir sedaları eşliğinde, kesilen kurbanlardan sonra Bursa milletvekili, Hoca Fehmi efendi'nin duaları ile meclise girildi...

Hacı Bayram velî türbesinden alınan sancak-ı şerîf, Kur'an-ı Kerim ve Nebî sav efendimizin mübârek sakalı şerifleri kürsüye konuldu...

Ankara'da bir araya gelen, İstanbul meclis-i mebûsân milletvekilleri tekrar yemin edip kendilerini tanıtırken:

“...Allah ve Resûlü adına, Hilâfet ve saltanat makamının, vatan ve milletin istiklal ve kurtuluşundan başka bir gâye tanımadıklarına ...” dair yemin ettiler...

Yemin esnası ve sonrasında, sultan'a isyan etmeyeceklerini açıkça belirtip, menfî yönde çıkan söylentilerin asılsız olduğunu, padişah ve Halife ye isyan etmediklerini, bu yalan iddiayı yayan kimselerin hâin oldukları açıkça söylemişlerdir...

Ankara hükümetinin resmi yayın organı olan Hâkimiyet-i milliye gazetesi, padişah ve Halife ye bağlılık haberleri ile birlikte, İslam dünyasını ilgilendiren haberlere yer vermekteydi. Başlıklardan birisi şöyleydi:

...”Yemen’de İmam Yahyâ Hamudiddîn, İstanbul’un işgali ve Halife’nin tehlikeye düşmesi nedeniyle, Yemen’de herhangi bir işgal olmamasına rağmen, İngilizlere CİHAD ilan etmiştir...”

Aynı gazete, İslam dünyasından; Afganistan, Hindistan ve Mısır Müslümanlarının Cihad rûhu ve Halife ye bağlılıklarını bildiren haberleri sürekli yayınlıyordu...

Ankara hükümetinin kurduğu 1.Meclis’in esas gayesinin; “...DİNİN SON YURDUNU KURTARMAK...”olarak ilan edilmesi dikkat çekicidir.

Millî mücadele yıllarında Mustafa Kemal paşa: Sultan Vahidüddin’den daha fazla İslamcı gözükmüş, Anadolu halkını gayret ve galeyana getirmek için sürekli islâmî bir dil kullanmayı tercih etmiştir...

Kurtuluş savaşı sırasında, Osmanlı geleneğini devam ettiren, sultan’a olan bağlılık ve hürmetini defalarca dile getiren Mustafa Kemal paşa, ideolojik söylem ve duyarlılık olarak sultan Abdülhamid’i bile geçmiştir...

Sultan Vahidüddin değil de, Abdülhamid ile kıyas edilme nedeni; Abdülhamîd hân’ın bir devlet politikası olarak, Osmanlıyı sadece Hilâfet çatısı altında tutma gayretinin başarıya ulaşmasından dolayıdır.

Anadolu toprakları içerisinde Kurtuluş savaşı; Eşraf- esnaf- Medrese Üçlüsü’nün ateşlediği bir kıvılcımla başlamıştır. Çanakkale savaşından itibaren, Medrese mensuplarının ELLİ BİN civarında şehid verdiği, her nasılsa günümüz tarih kitaplarında bir türlü yer edinmemiştir...

Meclis öncesi tüm kongrelerde yönetici güç; İslamcı seçkin kesimden oluştuğu için Mustafa Kemal

kendisini en üst perdeden İslamcı bir dil kullanmaya mecbur hissetmiştir...

Mustafa Kemal paşa, İslam dini'ni siyaseten kullanmayı mükemmel bir biçimde başardı... O dönem İslam dini ve şeriatı, Mustafa Kemal için birinci öncelikli değerdı... Bazı konuşmalarından örnekler:

“...Bizim Anayasamız Kur’andır...”

“...Allah’ın emirlerine uymadığımız için geri kaldık...” “...Hz. Muhammed’in yüce şeriatı...”

“...Cenâb-ı Hakk, insanları yaratırken...” gibi yüzlerce İslâmi söylemlerden örnek verilebilir...

Bu tür konuşmalar hep millî mücadele yıllarında olmuş, tamamen politik davranışlardı...

İstanbul ve imparatorluk topraklarındaki halkın tamamı, Halife’ye bağlı olduklarını hissettikleri için değişik bir dil kullanımı hesaplara ters düşmekteydi...

Bu nedenle; “...Milli mücadele tamamen, İslam dininin istismarına dayanan söylem içinde gerçekleşirken İslam kardeşliğine atıf yapma zorunluluğu da vardı...”

Milli mücadele yıllarında, Mustafa Kemal paşa’nın İSLAM KARŞITI olduğu hakkında çıkmış olan fetva’dan dolayı çok zor durumda kaldığı, bu nedenle zahiren dinî söylem ve davranışlar içine girdiği bilinmektedir.

Hâkimiyet’in kendi tarafına geçmesinden hemen sonra Din karşıtı davranış ve söylemlerine vakit geçirmeden başlamıştır...

Dinî söylem ve davranışlar, Sakarya zaferinden sonra kesilmiş hatta Sakarya zaferi haberi, Meclis’e ulaştığında, EZAN okumak isteyen milletvekillerini azarlamış, meclis’in Camii olmadığını ihtar etmiştir...

Zafer'den önce, yüz kişilik, DİN adamı sıfatı ile fetvâ ve imza verip, milli mücadeleyi başlatan önderlerin; Mustafa Kemal paşa ile olan birliktelik ve ortaklığı, zaferden hemen sonra "...DİN adamlarını ve hocaları sevmem..." beyanı ile bizzat Mustafa Kemal tarafından tek taraflı olarak bozulmuştur...

1. Meclis'in kuruluşu ile hep birlikte İslâmî değerleri, öncelikli kimlik olarak benimseyen milletvekilleri, halkın içinden gelen o yöre'nin eşrafından oluşan bir yapıya sahipti...

Bu tablo, Mustafa Kemal paşa ve arkadaşlarının kanun yapmak istediği çoğu tekliflerde, İslâmî değerlere aykırı olduğu için MENFÎ oy kullanıp, kanun teklifini düşürüyorlardı...

Bu zıtlaşma bazı kesimlerde, Ankara hükümeti veya Mustafa Kemal'in otorite zaafına neden oluyor hissi uyandırmaktaydı...

9 Eylül 1922 de İzmir kurtarılıp Yunan işgali tamamen temizlenince, Mustafa Kemal paşa Ankara'ya dönüyor, kendisine Hacı Bayram Camii'ne gidip, DUA edelim daveti yapan vekillere paşa'nın verdiği cevap:

"...Benim böyle bir BORCUM yok..." olmuştur. Bu cevap neticesi artık, İslâmî değerler taşıyan gelenekçi vekiller ile yeni rejim yanlısı vekiller arasında ayrışma bu TARİHSEL cevap ile başlamış oldu...

Taraflar artık saflarını net olarak beyan etmiş,İslami değerleri savunan ve mecliste Dindar kesimi temsil eden Trabzon milletvekili Ali Şükrü Bey bu temsiliyet'in bedelini canı ile ödemiştir

ALİ ŞÜKRÜ BEY

1884 Trabzon, Vakfıkebir ilçesinde doğmuştur. İlköğreniminden sonra, Bahriye mektebine girip başarı ile bitirmiş, deniz subayı olarak Ordu'ya katılmıştır...

İngiltere'de deniz hukuku alanında üst eğitim almış, siyasi kabiliyeti nedeniyle askerlikten istifa ederek, Trabzon milletvekili olarak son Osmanlı meclis-i mebusânına girmiştir...

Meclis-i mebusan kapanınca, Ankara'ya geçmiş, Trabzon milletvekilliğine yeni mecliste devam etmiştir.

Ali Şükrü Bey özellikleri itibari ile; Dindar, Halifeye bağlı, iyi derecede İngilizce bilen, mecliste çevirmenlik yapan, akıcı hitabet yeteneğine sahip bir şahsiyettir.

İslâmî duyarlılığa sahip olduğu için, kanun tekliflerinde titiz davranır, doğru kabul etmediği teklifleri engellerdi... İçki yasağı Kanunu'nu bu dönemde yasalaştırmıştır.

Saltanat'ın kaldırılması bir oldubitti ile yasalaştıktan sonra, taraflar arasında hasımlık oluşmaya başlamıştır.

Saltanat karşıtları, Mustafa Kemal paşa tarafında, Halife'ye bağlı olanlarda Ali Şükrü bey etrafında birleşmişlerdi...

Bu karşıtlık Mustafa Kemal ile Ali şükrü bey arasında her dem hasımlık hatta yumruklaşma derekesine kadar gelmiştir.

Taraflar arası uçurum kapanmayınca, meclis; Mustafa Kemal paşa ve arkadaşlarının emrivakisi ile fesh edildiği günlerde Ali Şükrü bey ortadan kaybolmuştur...

Birkaç gün sonra bir oyuna getirilerek, Mustafa Kemal paşa'nın korumalığını yapan, Topal Osman ve arkadaşları tarafından 23 Mart 1923 günü hunharca şehid

edildiği ortaya çıkmıştır... Cenaze namazı Hacı Bayram camiinde kılındıktan sonra, naşı Trabzon'a nakledilmiştir.

2. Meclis kurulmasından sonra, yeni meclis'in çalışmalarından ve oluşan kararlardan dolayı ciddî anlamda hayal kırıklığı yaşanmaya başlanmış, DİN-HİLAFET-OSMANLI bekası için savaşıyan halk, birden bire Hilafet ve saltanatı dışlayan, gayri İslami bir sistem ve yaşam biçimi dayatılan yeni bir rejimle yüz yüze gelinmiştir...

Asırlardır dinî bağlılık ve Halife ye saygı ilkesi ile aynı topraklarda yaşayan toplum katmanlarında derin bir hayal kırıklığı ve aldanma duygusu oluşmaya başlamıştır.

Özellikle Doğu bölgesinde, Hilafet ve saltanat karşıtı yeni rejim kuruluşu, ciddî hoşnutsuzluklar doğurmuş yer yer isyanlar çıkmaya başlamıştır...

Cumhuriyet'i kuran kesim; 19. Yüz yıl, rasyonalizm ve pozitivism gibi akımlardan etkilenmiş olup; "...Bütün soruların cevabını bilimden aldık ve alacağız..." "...Dîni konular artık geride kalmıştır..." Fikriyatını geliştirdi.

Pozitivist akım, İttihat ve terakki kanalı ile ülkemizde hüsnü kabul gördü. İttihatçılar içinde manevi değerlere sahip çıkanlar tasfiye edildi... Buna en güzel örnek, Cumhuriyet kurucuları içinden şöyle verilebilir:

Milli mücadeleyi başlatan ve zaferle sonuçlanmasında büyük emekleri geçen ilk beş komutandan, dördü tasfiye edilmiştir. Bunlar:

1-Kazım Karabekir paşa 2-Ali Fuat Cebesoy 3-Rauf Bey 4- Refet paşa

Mustafa Kemal paşa, geçmişte silah arkadaşı olan bu şahsiyetleri, yeni dönemde fikr uyuşmazlık nedeniyle bir şekilde tasfiye etmiştir...

Yeni kurulan rejim iskeletinde, demokrasi ve halk birlikteliği bulunmadığını o dönem rejim kurucularından; Yakup Kadri ve Falih Rıfkı Atay gibi Mustafa Kemal bağlıları samimi bir şekilde şöyle ifade etmişlerdir:

“...Hakiki egemenlik isteyenler, Terakki perver’lerdir. Yani Kazım Karabekir ve arkadaşlarıdır. Biz ise Ordu ve Devlet gücü ile ayakta durarak inkılâpları yapmak zorundaydık...”

İlerleyen yıllarda Mustafa Kemal paşayı çok alçak bir sesle bile muhalefet etme girişimi mümkün olmayacaktır.

şARK fatihi unvanı almış Kazım Karabekir paşa ve arkadaşları, NUTUK’ ta Mustafa Kemal tarafından “...En hâin dimağlar...” olarak ilan edilmişlerdir...

Bu denli kin ve nefret’in nedeni, Kazım Karabekir ve arkadaşlarının; Liberal, ılımlı, kısmen muhafazakâr görüşe sahip olmalarından kaynaklanıyordu.

Aynı jenerasyonda oldukları için, tek adama mutlak iteat gibi bir düşünceleri yoktu. Kazım Karabekir anılarında şu tesbiti yapmaktadır.

“...Milli mücadele’de bağımsızlığımızı kazandık ama tek parti rejimi ile hrriyetimizi kaybettik...”

Ankara hükümetinin almış olduğu acil karar hatta devrimler, İstanbulda hoş karşılanmıyor, eşraf, aydın ve dindar kesim, daha doğrusu İstanbul halkının büyük çoğunluğu, Hilafet ve Saltanat konusunda, yeni rejimle aynı düşünmediğini açıkça beyan ediyordu...

Başta İstanbul Baro'su başkanı Lütfi Bey, basın ve tanınmış isimler, Hilafet ve Saltanat'a dokunulmaması için her türlü çabayı gösteriyorlardı...

İlk tepki ve muhalefet'in İstanbul'dan başlaması nedeniyle Mustafa Kemal paşa, 1927 yılına kadar, 7 yıl İstanbul'a ayak basmamıştır...

Kendisine muhalefet eden şehirlere küstüğü gibi İstanbul ile de ilişkilerini dondurmıştır...

YENİ HÜKÜMETE KARŞI ANADOLU İSYANLARI

Hilafet'i kurtarmak için başlayan İstiklal savaşı, zaman içinde giderek, Halife'yi yok etme niyeti belirince, ülke sathında tereddüt ve huzursuzluklar baş göstermeye başlamıştır.

Kurtuluş savaşı komuta heyeti artık nihai hedefe ulaşıldığına kanaat getirince, Cihad söylemi terk edilmiş, Halifeye karşı beslenen gizli muhalefet açığa çıkmıştır...

Artık Mustafa Kemal paşa'nın Hilafet ve saltanat karşıtlığı konusunda beyanları sıkça işitilmeye başlanmıştır.

Şeriat'a muhalefet, Halifeye ihanet gerekçesi ile Konya Bozkır halkı, Ankara hükümetini tanımadığını ilan ettiğinde, Ankara hükümeti bölgeye asker göndermiş ve isyan kanlı bir şekilde bastırılmıştır.

Bu elîm olaydan sonra bölge halkında huzursuzluk had safhaya ulaşmış baskılar neticesi 22 Kasım 1920 'de bu kez Konya'da ayaklanmalar başlamıştır.

Konya'nın Çumra ilçesinde, Halife ya bağlılık beyanı için sokağa çıkan Delibaş Mehmet efendi önderliğindeki beş yüz kişilik bir grup; "...Padişahım çok

yaşa...” tezahüratları ile hükümet güçlerini yarın saatlik bir süre içinde etkisiz hale getirmişlerdir...

BU isyan kısa sürede Konya'nın tüm ilçelerine sıçradı... Ankara hükümeti isyanı bastırmak için içişleri bakanı Refet Bele'yi görevlendirdi...

Hilafet ve saltanat'a bağlılıklarını beyan edenler, kısa süre içerisinde Konya merkezde, Ordu komutanı Avni paşa'yı esir aldılar... Bölgede isyanın büyümesi, yerel idarenin ele geçirilmesi, bölgede Hilafet ve saltanat'a bağlılığın tipik göstergesiydi...

Konya bölgesinde, Hilafet ve saltanat'ı korumak amaçlı isyanın büyüklüğü nedeniyle Ankara hükümeti olay üzerine yoğunlaştı...

Mustafa Kemal paşa, ayrıntılı raporlar alıp, bölgeye çok büyük bir askeri kuvvet aktararak isyan, acımasız bir şekilde bastırılmıştır...

Bölgede, anında istiklal mahkemesi kuruldu... Öldürülen bölge halkının dışında yakalanan, suçlu-suçsuz-kadın-çocuk her kesim tutuklandı...

Tutuklamalarda abartı çok fazla olunca, hapsedilecek yer kalmadı... Sanki tüm Konya halkı, Hilafet yanlısı, mürtecî suçlaması ile tutuklanmıştı...

Konya ve civarında on adet dîvân-ı harp, iki adet İstiklal mahkemesi kurulup göreve başladı...

Sadece Konya ve Bozkır civarında 805 kişi Hilafet ve saltanat yanlısı diye İDAM edilmişlerdir.

İsyancı diye suçlanan şahısların evleri yağmalanmış, sakallı ve sarıklı şahıslar suçlu görülerek yargılanmışlardır...

Konya civarında sayısal olarak çatışma ve idamlardan oluşan insan kaybı, beş bin civarındadır.

Sadece Konya ile sınırlı kalmayan başkaldırı hareketleri yurdun her tarafına sirayet etmeye başlamıştır.

Konya, yıllarca Hilafet ve saltanat'ı savunan şehir olarak cezalandırılmış yatırım yapılmamıştır.

Konya isyanı ile birlikte, Ankara hükümetinin Hilafet ve saltanat'ı kaldıracağı endişesi taşıyan halk;

Batı Anadolu bölgesinde: Bolu--Düzce-Adapazarı--Manyas--Susurluk--Gönen, İç Anadolu bölgesinde Yozgat ve civarında isyan hareketleri başlamıştır. Doğu illerimizde ise şeyh Said isyanı, üzerinde akedemik çalışma yapılacak kadar önemlidir.

Batı isyanlarının büyük bir kısmı, Çerkez Ethem komutasındaki kuvayı seyyâre tarafından bastırılmıştır...

Yozgat'ta; Halife ve saltanat'a bağlı olduğunu beyan eden ve kısmen mini bir devlet kuran Çapanoğlu ailesinin, Ankara hükümetin tanımaması, yeni hükümeti kökünden silip süpürecek kadar önemli görülmüştür.

Yozgat isyanını bastıracak güç ve takatlerinin olmadığını açıkça belirten İsmet paşa, İlerleyen aylarda düşman olacağı Çerkez Ethem'den yardım istemiştir.

Batı cephesini bırakıp, Ankara hükümetinin çağrısı ile Yozgat'a; Hilafet ve saltanat yanlısı, asırlardan beri Halife'ye biat etmiş, Yozgat ilini kurmuş, Çapanoğlu ailesi ve bağlılarını imha etmek için yola çıkmıştır...

Yaklaşık dört bin kişilik silahlı ordu, onlarca top ve ağır silahlarla Yozgat'a gelen Çerkez Ethem, Çapanoğlu sülalesinin tamamını ve taraf olmamış masum insanları öldürmüş ve Çapanoğlu ailesinin tamamının evlerini yağmalatıp yakmıştır... Yağma işi de abartılarak sanki Haçlı seferi gibi şehrin çoğu evleri ve iş yerleri de nasibini almıştır...

Öldürülen yüzlerce masum halkın yanında, on iki kişiyi şehir meydanında idam ettirmiş, çok ağır ve zalimce nitelenebilecek bir bilanço ile isyanı bastırmıştır...

1. Meclis kurulduktan sonra, yeni hükümet ile uyuşmayan ve hain ilan edilen Çerkez Ethem mazlum konumuna düşmesine rağmen, Halife ye bağlı olmaktan başka bir suçu olmayan insanlara yapmış olduğu zulüm ve cinayetlerden dolayı, Kamu vicdanında yer edinmemiş, itibar elde edememiştir...

Genel kanaat olarak; Yozgat ilinin gelişmediğinin birinci nedeni, Çerkez Ethem ve arkadaşlarının, şehri yağmalayıp Yozgat ekonomisini çökertmesi iddiası hâlâ geçerliliğini korumaktadır.

Henüz Cumhuriyet ilan edilmeden, kurucu meclis içinde ideolojik farklılıklar dışa vurmuş, Batı yanlısı olan veya muhafazakâr kesim, ayrışmaya başlamıştır...

Mustafa Kemal paşanın Batı yanlısı olma tercihi daha önceden planlanmış bilinçli bir tercihti... Kurtuluş savaşından önce zihinde planlanmış olan tercihler, savaş sonrası hayata geçirilmeye başlanmıştır.

Osmanlı ve Hilafet makamına saygısı olan, bu kurumların devam etmesini düşünen komutanlar tasfiye edilmiş, bu dışlama ve yok etme operasyonları 1920 yılından itibaren on yıl sürmüştür...

İlk tasfiye edilen asker; Kuvayı seyyare komutanı Çerkez Ethem ve kardeşleri olmuştur.

İkinci büyük tasfiye; Terakkî perver Cumhuriyet fırkası kurulması ile başladı...

Mustafa Kemal paşanın en yakın arkadaşları için gerçekleşmiş ve düzmece bir suikast ihbarı ile (İzmir

suikastı) bir kısmı idam edilmiş diğerleri ise canlarını zor kurtarmışlardır...

Kurtuluş savaşının bir numaralı askerî gücüne sahip, Kâzım Karabekir paşa idamla yargılandı... Yıllarca gözetim altında yaşadı...

Ali Fuat Cebesoy paşa, idamla yargılandı, gözetim altında yaşadı...

Câfer Tayyar paşa, idam'dan döndü, gözetim altında yaşadı...

Refet Bele paşa, idamla yargılandı, gözetim altında yaşadı...

Kurtuluş savaşının seçkin komutanlarından Rüştü paşa, bir köşeye çekilmiş olmasına rağmen asıldı... Niçin idam edildiğini kimse anlayamadı...

İlk dönem Başbakanlık yapmış, Rauf Orbay asılma ihtimaline karşı yurt dışına çıktı, on yıl ceza aldı.

Mustafa Kemal, Anadolu'ya geçerken annesini emanet ettiği İsmail Canpolat idam edildi...

Lozan'da İsmet paşa ya teknik bilgi anlamında büyük yardımları dokunan Maliye bakanı Cavit Bey idam edildi...

Mustafa Kemal paşa'nın Cephe ve sofrada arkadaşı, Albay Ârif bey idam edildi... Sarı Edip efe idam edildi...

Bu tasfiye hareketini, bir suikast hazırlığından öte, bir hesaplaşma ve aynı kulvarda olmama cezası olarak düşünmek mümkündür...

Osmanlı ve Hilafet yanlısı olmasa bile bu mevcudiyete saygı ile bakan ekip tasfiye edildikten sonra artık sıra kurumlara gelmiş oldu...

Belirli sıralama dâhilinde, Osmanlıya ait var olan kurum ve kavramlar için ret politikaları üretilmiş, yeni batı tipi yapılanmaya gidilmeye başlanmıştır...

Birinci meclis, kuruluş çalışmalarını tamamlayıp, kanun yapma aşamasına gelindiğinde, vekillerin ayrışması artık net olarak belirdiğini belirtmiştik, bu ayrışma iki muhafazakâr vekilin öldürülmesi ile neticelenmiştir...

Yeni sistemde hâkimiyet, Batı yanlısı oyun kuruculara geçmiş oldu... Muhafazakâr kanadın mağlub olmasını kısaca şöyle izah etmek mümkündür...

Birinci dünya savaşından itibaren dokuz yıl süren savaşlar neticesi, koskoca dindar bir nesil yok olmuştur... Bu savaşa; “ Medreseliler savaşı...” veya “.. Yedek subaylar savaşı...” ismi verilmesinin sebebi, seçkin zümrenin şahadet şerbetini içmesinden dolayıdır.

Hilâfet- - Dîn-ü devlet YOK olacak diye, eğitilmiş genç kuşak, milleti ile beraber savaşa koşmuş, ön saflarda ve bütün cephelerde savaşmış şehîd olmuşlardır...

Savaş kaçınılmaz denebilecek bir kısım yerli ve batılı azınlık cephe gerisinde işgal kuvvetleri ile güç birliği içinde bulundular...

Cumhuriyet’in kuruluş yıllarında, savaş kaçınılmaz işbirlikçilere AF ilan edildi... Büyük bir kısmı yeni bürokratik yapılanmaya dâhil oldu... İslam karşıtı eski işbirlikçiler bir anda yönetici olunca, artık yeni sistemin bürokrasi’si bu kesimden sorulur oldu...

Bürokratik yapılanma, İslam karşıtlığı ile maruf olan kadrolarla takviye edilirken, daha önce tasarlanan batıcı sistemin inşâ faaliyeti daha da kolaylaşmıştır...

Yeni yapılanan sistemde, bünyeden atılması gereken iki ur belirlenmiş oldu: Bunlar Gericilik ve Bölücülük olarak isimlendirildi...

MİLLET kelimesi, aynı Dîn’e mensûp olanlar anlamına kullanıldığı için, toplum içinde Millet-i

Osmaniye'den olmak demek, bireylerin kendilerini Müslüman olarak tanımlamaları anlamına gelmektedir.

Doğal olarak toplum içinde belirleyici her türlü yazılı ve sözlü kurallar İslâmî değerler taşıyordu...

Başta Mustafa Kemal paşa olmak üzere, yeni sistem kurucuları, İslami değer ve kanunlarla çağdaş olunmayacağına inanıyor ve "... En hakiki mürşit ilimdir..." diyerek, İslami referansları kabul etmiyorlardı.

Bölücülük ise yeni Türkiye için ikinci büyük sorun olmaya başlamıştı...12 milyon nüfusa sahip ülkenin yarıya yakını göçler sebebi ile Balkan ve Kafkas kökenli olmuş, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Ermeni tehcirinden sonra boşalmış, Kürt nüfus bu bölgelerde çoğunluk haline gelmişti...

Anadolu topraklarında tüm etnik grupları birleştiren unsur İSLAM olması gerekirken, yeni devlet laiklik ilkesini tercih ederek, ortak payda olan İslam aidiyeti bir anda geçersiz sayılmıştır...

Müslümanlık ortak çatısı yerine yeni bir kimlik olarak TÜRKLÜK icad edildi... Değişik ırklar koalisyonu olan Anadolu toprağında Türklük şemsiyesi altında toplanılması zaruri kılındı...

Bu yeni oluşumun ifadesi olarak : "...Ne mutlu türküm diyene..." vecizesi, resmi görüş oldu...

Dikilen yeni giysi, topluma zorla giydirilmeye çalışıldığı için ülke toprağında isyanlar çıkmaya başladı... İstiklal mahkemeleri, çıkan isyanları bastırmak için kurulan ölüm makineleri olmuştur...

Müslümanlık, yeni rejim için, birinci öncelikli tehdit olarak algılanmış, din dışı çağdaş yaşam biçimi esas alınmış, ülke sathında savaşlar neticesi, kayba

uğrayan din adamı eksikliği doldurulmadığı için bu geçişi kolaylaştırmıştır...

Saltanat'ın kaldırılmasından sonra, (1 kasım 1922) Dînî değer taşıyan tüm kurumların kaldırılmasına sıra geldi: Halifelik makamının kaldırılması- - Tevhid-i tedrisat kanunu'nun kaldırılması - - Anayasa dan; "...Devletin dini İSLAMDIR..." ibaresinin kaldırılması- - Vakıf-Tekke-Zâviye'lerin kaldırılması, İbadet ve Kur'an dilinin Türkçe olması konusunda alınan kararlar- - Hayata geçirilmeye başlanmıştır...

Türkçe Kur'an konusunda ilk uygulama, Göztepe camiinde başlatılmıştır. İmam Cemalettin, Türkçe Kur'an meali ile ilk vakit namazını kıldıran şahıs olmuştur...

1920 yılında itibaren başlayan dinî değerlerin, günlük hayattan silinmesi operasyonları 1930'lu yıllara, ezan yasağına kadar devam etmiştir...

1928 yılında İsmail Hakkı Baltacıoğlu ; " Dini ıslah beyannamesi " adı altında yeni bir " TÜRK DİNİ " icad edilerek, hayata geçirilmesi için meclis'e resmî teklifte bulunulmuştur...

Bu teklifte; Kur'an-ı kerimde ki hüküm ayetleri hüküm âyetleri çıkarılacak, Camilere sıra konulacak, Ayakkabı çıkarılmayacak, Ezan ve İbadet dili Türkçe olacak, Piyano eşliğinde cemaate müzik eğitimi verilecek, ilahiler dinletilecektir...

Hristiyan öğretiyi değiştiren LUTHER gibi, Ankara İlahiyat fakültesinden, İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve ekibi, Türk İslamı, diye adlandırılan yeni bir dinî yaşam biçimi sunmak için akademik çalışmalara başlamış, Mustafa Kemal Paşa'da bu konu üzerinde titizlikle durup teklifleri değerlendirmiştir...

Toplum içinde içten içe infialler patlama noktasına gelince, proje kısmen askıya alınmış Türkçe ezan ile yetinilmiştir. Bu ülke topraklarında Âlimler'in şهادeti veya idamı nedeniyle oluşan boşluk Reformist din eğitimcileri tarafından doldurulmuştur.

Reform'lara alışamayan kesim ise İstiklal mahkemeleri ile terbiye edilmiştir. Onuncu yıl marşında dile getirildiği gibi "...Bu Cumhuriyet, kan'la kurulmuştur..." İspatı ise istiklal mahkemeleridir.

İSTİKLAL MAHKEMELERİ

İstiklal mahkemeleri, daha sonra kimliği netleşip, ilân edilecek olan yeni Cumhuriyet'in Fransa'dan ithal ettiği DEVRİM mahkemelerinin bir benzeridir...

Cumhuriyet'in kurucu kadroları, Fransız devrimini örnek aldıklarından dolayı, Fransız ihtilal'inin acımasız yüzü, bizde de katlanarak uygulanmıştır.

1 Eylül 1920 tarihinde toplanan 1. Meclis, Muhafazakâr paşaların, ikinci grup diye adlandırılan DİNDAR milletvekillerinin Ankara dışında olduğu ve meclis çoğunluğunun olmadığı bir celse'de acilen kanunlaşmıştır...

Kanun gereği; İstiklal mahkemelerine itiraz hakkı yoktur... Siyasal olaylara müdahale edecek ve hüküm verecektir... Sadece Cumhurbaşkanı'dan emir alacaktır...

Hayâtî önem taşıyan bu maddeler çerçevesinde ilk olarak 8 mahkeme kurulmasına karar verilmiştir...

Mahkeme üyeleri Cumhurbaşkanı tarafından, milletvekilleri arasından seçilecektir...

İlerleyen zaman dilimi içerisinde, kanun gereği TEK kişiden emir alır ibaresi nedeniyle mahkemeler, sanki Mustafa Kemal paşanın bir sekreteryası yahut infaz memuru gibi çok vahim kararlara imza atmıştır...

İstiklal mahkemeleri, tıpkı engizisyon mahkemelerine benzer tarzda, geçmişteki hasımları etkisizleştiren, siyasal hesaplaşmaları tek taraflı bitiren bir kurum haline getirilmiştir...

Dâvâ konusu olaylar içinde en fazla dikkat çeken kararlar; Mustafa Kemal paşa'nın, geçmişte, yakın arkadaşlarının, Milli mücadele kahramanlarının ilginç ithamlarla idam veya hapis cezaları almaları olmuştur...

İstiklal mahkemelerinin, kuruluşundan itibaren bilinen idam kararları şu şekildedir:

Eskişehir İstiklal mahkemesi:	671 idam.
Isparta İstiklal mahkemesi:	13 idam.
Sivas İstiklal mahkemesi:	273 idam.
Pozantı İstiklal mahkemesi:	7 idam.
Kastamonu İstiklal mahkemesi:	182 idam.

Kararına imza atmıştır...

Diyarbakır- - Ankara- - İstanbul, İstiklal mahkemelerinde idam cezalarının sayısı net olarak bilinmemektedir.

İstiklal mahkemelerinin en ilginç kararlarından biri de, İstiklal savaşı için değişik Osmanlı topraklarından CİHAD için, savaşa katılan komutan ve askerlerinin bir şekilde ülkeden atma yolları aranmış ve istiklal mahkemeleri bu amaç için kullanılmıştır...

İstiklal mahkemelerinde usul olarak idam cezalarının kaydı, titizlikle tutulmamış, konu ciddi ye alınmamıştır...

Resmî kayıtlar BEŞ BİN idam ifadesini kullanmasına rağmen, bu sayı ON BİN rakamının üzerindedir...

İDAM cezası verilenlerin kahir ekseriyetinin suçu; İRTİCA olmuştur...

Kısa başlıklarla özetlediğimiz gibi, Cumhuriyetin ilk yıllarında, saltanat ve Hilafet'in kaldırılması konusunda; İstiklal savaşı komutanları arasında, dışarı ciddi oranda yansımış olmasa bile, derin görüş ayrılıkları vardı... Farklı düşünme ve tavır alma, istiklal mahkemeleri eliyle tasfiye imkânını doğurmuş oldu...

Liberal ve radikal görüşe mensup olanlar, dünya görüşlerinin farklılığı nedeniyle ayrılmışlardır...

Mustafa Kemal paşa ve arkadaşları; Batı yanlısı görüş ve düşünceleri ile iktidar basamaklarından yukarı çıkarken, tüm cephelerde çarpışan komutanlar görüş ayrılığından dolayı tasfiye edilmişlerdir...

Tasfiye nedenlerinin ilki, saltanat ve Hilafet'in ani bir karar ve emri vakî ile zaman geçirilmeksizin operasyonel kaldırımı olmuştur...

İkinci neden, peş peşe gelen devrimlerle, günlük yaşamın alt üst olması, tüm toplum katmanlarının ŞOKK halinde olayları seyretmesi, huzursuzlukların had safhaya çıkmasıdır...

Tasfiye edilen komutanlar, gerekli olan inkılâpların, yavaş biçimde zaman'a yayılması, halk ile bütünlüğün bozulmaması görüşünü taşıyorlardı...

Hilafet makamının kaldırılmasına sert tepki gösteren Basın; Devrimlere karşı gelinmemesi için uyarılmış, özgürce fikir beyan eden Basın mensupları, İstiklal mahkemelerinin ilk suçluları olarak yargılanmışlardır...

Kazım Karabekir paşa – Rauf Orbay ve arkadaşları, Hilafet'in kaldırılmasına sıcak bakmıyor ve görüşlerini Basın'la paylaşıyorlardı...

Hüseyin Cahit Yalçın gazetesi; “ Tanin “de, bu konu'da yazıları ile hükümet'in yanlış politikalarını eleştiriyor, İstanbul Baro başkanı Lütfi bey, resmî bildiri yayınlıyordu...

Makale ve bildirilerde ortak nokta; Hilafet makamının kaldırılmaması, devamı için gerekli koşulların oluşturulması yönünde olmaktadır...

Mustafa Kemal paşa, bu iki ünlü isme karşı öfke ve hiddetini açıkça belirtmeye başlamıştı...

Basın; Mustafa Kemal paşa'nın tek lider ve tek diktatör olma yolunda ilerlediğini, Halifelik ile birlikte, İslamî yasalarında kaldırılma tehlikesi ile iç içe olduğu açıkça yazılıyor, Devrimlerin halkın yararına olmayacağı beyan ediliyordu...

Bağımsız Basın organlarının hoşnutsuzluğu, Kazım Karabekir paşa – Rauf bey- Adnan Adıvar – Ali Fuat ve Refet paşa'ların müstakil beyanatları, belirttiğimiz gibi Ankara hükümetini endişelendiriyor ve basına çeki düzen verilmesi için planlar yapılıyordu...

Uzun görüşmeler neticesi; İstanbul basını-İstanbul Barosu ve Hilafet yanlısı sivil toplum önderleri, yeni kurulan İstiklal mahkemelerinde yargılanması ve Basının bu şekilde susturulması kararlaştırılıp uygulamaya konuldu...

Başbakan İsmet İnönü, daha önce planlanıp kararlaştırılan konuyu, Meclis'e taşıyıp; 8 Aralık 1923 yılında yapılan gizli oturumla kanunlaştırmıştır...

Kanun'dan iki gün sonra İstanbul İstiklal mahkemesi hızla kuruldu ve İstanbul Baro başkanı Lütfi Bey gözüaltına alınıp ilk tutuklama gerçekleştirilmiş oldu.

Cumhuriyet ilanından, sadece kırk gün sonra, muhaliflere ciddi anlamda baskı ve yıldırma harekâtına başlanılmış, İstiklal mahkemeleri, muhalifler için direkt olarak caydırıcı bir güç olarak varlığını korumuştur...

11 Aralık 1923 yılında, İstanbul basını için kara gün denebilecek boyutta tutuklamalar olmuştur. Tanin gazetesi sahibi ve başyazarı Hüseyin Cahit Bey, İkdam gazetesi sahibi Ahmet Cevdet bey, yazı işleri müdürü Ömer İzzettin bey, Tevhid-i Efkâr gazetesi sahibi Velid bey, yazı işleri müdürü Hayri Muhittin bey; Hilafet makamını savundukları için “ Hıyânet-i Vataniyye “Kanunu ilk maddesi gereği tutuklanmışlardır... Tutuklu gazeteci sayısı o gün otuz'u geçmiştir...

15 Aralık günü, İstanbul Barosu başkanı Lütfi Fikri bey, Hilafet lehinde görüş bildirdiği için beş yıl kürek cezası ile cezalandırılmıştır...

Hilafet makamının kaldırılmasına karşı çıkan Ankaralı Hafız İbrahim Ethem Bey, aynı mahkeme tarafından bir yıl hapis cezasına çarptırılmıştır...

Henüz Halifelik kaldırılmadan, bu cezalar verilip, yıldırma harekâtı başlatılmış oldu...

Halifeliğin kaldırılması konusunda yapılan kamuoyu araştırmalarında çok ciddi tepkiler alınmış, Halifeliğin kaldırılması İSLAM dünyasını RET anlamına geldiği beyan edilmiştir...

İstanbul aydınlarının büyük bir çoğunluğu, bu konunun ülke için ciddi sorunlar çıkaracağını açıkça belirterek , hükümeti uyarmışlardır...

Mustafa Kemal paşa, Hilafet makamının kaldırılması konusunda; İstiklal savaşında omuz omuza savaştığı birçok, çocukluk ve silah arkadaşları ile kırılmalar yaşamış, yolları ayrılmıştır...

İstiklal mahkemeleri kuruluş nedenlerinden biriside ters kulvardaki silah arkadaşları ile endirekt hesaplaşmadır.

Bu nedenle alelacele kuruluş çalışmaları yapılıp bir gün içinde kanun çıkarılmış, akabinde, İstanbul Baro başkanı, basın ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri tutuklanmış veya gözetim altına alınmıştır.

İstiklal mahkemelerine sevk edilenlerin acilen tutuklanıp muhtelif cezalar almaları, yurt sathında bomba etkisi yapmış, siyası ortam gerilmeye başlamıştır...

Ankara da ise bu olaylarla beraber vakit kaybedilmeden Hilafet'in kaldırılması teklifi Meclise sunulmuş, yapılan oylamada kabul edilmiştir...

Muhafazakâr ve liberal görüşü temsil eden ikinci grup bu teklifin kabul ile ağır bir yenilgi almış oldu...

Bu karara en büyük tepki Mustafa Kemal paşanın eski arkadaşlarından geldi... Kazım Karabekir paşa, Rauf bey, Ali Fuat paşa, Cafer Tayyar paşa, Cevat paşa, Refet paşa, Dr. Rıza Nur ve arkadaşları, Hilafet'in kaldırılmasına muhalif olan isimlerin en başındaydılar...

Mustafa Kemal eski yol arkadaşlarından; Halifeliğin kaldırılması gibi önemli kararlar neticesi ayrışmış, İsmet İnönü ve arkadaşları ile daha yakın temas kurmaya başlamıştır...

Eski dostlar, yeni Türkiye Cumhuriyetinde, diktatörlüğe doğru bir temayül olduğu görüşüne varıp, yeni bir parti ile sistemi dengelemeye çalışmışlar, “

Terakki perver Cumhuriyet partisi “ bu kaygı neticesinde kurulmuştur...

Meclis’te, 1920 yılından itibaren DİNDAR kesime uygulanan baskı; Hilafet’in kaldırıldığı 3 Mart 1924 tarihine kadar, illegal yöntemlerle, baskı-küçümseme- yok sayma- gibi davranışlarla cereyan etmiştir.

Hilafet’in kaldırılmasından sonra ise mecliste veya hak katmanları arasında ne şekilde olursa olsun, Müslümanlığını beyan eden, Hilafet’i savunan, Osmanlı ya hürmet gösteren düşman kabul edilmiş, fiilî baskı görmeye başlamıştır...

1923 sonrası oluşan Anadolu isyanlarının temel nedeni, İNKÂR politikaları olmuştur... Savaştan yeni çıkan halk Osmanlı ve Hilafet’in yıkımını, kolay kolay içine sindirememiştir... Kısaca aktardığımız Konya-Yozgat gibi isyanlarının tek sebebi İslâmî değerlerden uzaklaşma kaygısıdır...

Kazım Karabekir paşa ve arkadaşları bu ayrışmayı, meclis içinde çözmek için uğraş vermişler ancak başarılı olamamışlardır...

Dönem’in Başbakanı İsmet İnönü için, güvenoyu istenmiş, yapılan oylama neticesi İnönü kabinesi güven tazeleyince, Halk fırkasından(Partisinden) kısmî istifalar başlamıştır.

Kazım Karabekir paşa- - Rauf bey- - Dr. Adnan bey- -Refet paşa- - Rüştü paşa- - İsmail Hakkı Canbulat- - Sabit bey (Sağiroğlu)- - Halis Turgut- - Zeki bey (Kadirbeyoğlu)- - Feridun bey (Düşünsel) gibi ünlü isimler yeni parti kurmak için çalışmalarına başlamıştır.

Kurulan yeni parti “ Terakki perver cumhuriyet fırkası” ismini almış, genel başkanlığa Kazım Karabekir paşa, genel sekreterliğe ise Ali Fuat paşa getirilmiştir...

Cumhuriyet Halk fırkasından 29 milletvekilinin istifa edip, siyasi tarihin ilk muhalefet partisini kurmaları, Parti tüzüğünde sadece; “... Fırka; Efkar ve itikad-ı dîniyye’ye hürmetkârdır...” maddesi, Halk parti kurucularını müthiş şekilde öfkelenlendirmeye yetmiştir...

Yeni parti kurulduğunu duyan halk, büyük bir sevinç ve hüsnü kabul ile yeni parti kurucularını bağışlarına basmıştır...

Parti programının bir diğer önemli maddesi ise;”Milletten yetki alınmadıkça yeni devrimlerin yapılmayacağı...” teminatı olmuştur...

Millet nezdinde bir nebze bile olsa, pozitif bir siyasal dalgalanma ciddi oranda yankı bulurken, Mustafa Kemal paşa ile eski arkadaşları arasında beliren ideolojik görüş ayrılığı, kişisel kırgınlıkların da etkisi ile daha da büyümüştür...

Özellikle kurtuluş savaşında gösterilen kahramanlıklar unutulurak; Rütbesiz, kıdemsiz, savaş’a katılmamış unsurların baş tacı yapılması, Mustafa Kemal paşa nın diktatörlük kuracağı söylentisi, büyük endişe kaynağı olan unsurlar olmuştur...

Mustafa Kemal ve İsmet paşa; Yapılan devrimlere karşı en küçük bir direnişi bile zararlı buluyor, bu konuda sert politikalar izleneceğini beyan ediyorlardı... Bu doğrultuda alınabilecek en önemli tedbir İstiklal mahkemeleri ile muhalefeti hizaya getirmek olacaktır.

TERAKKİ PERVER PARTİSİ

Hilafet kaldırıldıktan sonra, Mustafa Kemal paşa ve iktidar elitlerinin tamamen BATI yanlısı olduğu tescil edilince, Kazım Karabekir paşa ve arkadaşlarının ayrışıp yeni bir alternatif oluşturmaları gündeme gelmiştir...

17 Kasım 1924 yılında; Kurtuluş savaşını başlatan ve her cephe de savaşıyor, isimlerini zikrettiğimiz paşalarla beraber Kazım Karabekir paşa, CHF'den ayrılıp 29 vekil ile "Terakki perver cumhuriyet partisi" ni kurmuşlardır...

Parti kuruluş tüzüğünde, cumhuriyet-demokrasi-liberalizm bile açıkça yer almasına rağmen bir anda irticacı yaftası giydirilmiştir...

Yeni parti; İslamî değerlere ilgi duymamasına rağmen, Hilafet'in kaldırılmasını aslâ kabul etmeyen, devrimlerin dinsizlik olduğunu savunan Anadolu halkı tarafından bir can simidi haline gelmiş ve Kazım Karabekir paşanın partisi, tahmin edilemeyecek düzeyde ilgi görmeye başlamıştır...

1925 yılından itibaren, bir tarafta Mustafa Kemal paşa ve arkadaşları diğer tarafta, Kazım Karabekir paşa ve arkadaşları mecliste; Halk ise yurt sathında iki ayrı cephe oluşturmaya başlamıştı...

Mustafa Kemal, bu yeni oluşumu DEVRİM için en büyük TEHLİKE olarak görmeye başladı...

Bu günlerde patlayan Şeyh Said isyanı, Mustafa Kemal paşa ve arkadaşları için bulunmaz bir fırsat oldu...

Tutuklanan şeyh Said yanlılarının aynı zamanda Kazım Karabekir paşa'nın partisini benimsediklerini beyan etmeleri hatta muhtelif şehirlerde, terakki perver yöneticisi oldukları tesbit edilince, yeni Başbakan Fethi

Okyar, Kazım Karabekir paşa'ya partisinin kapatılması gerektiğini bildirdi...

Fethi bey'in yumuşak üslubunu beğenmeyen vekiller, mecliste gensoru önergesi vererek Fethi bey hükümetini düşürdüler... İsmet paşa kabinesi yeniden kurulmuş oldu...

Yeni hükümet ilk icraat olarak “ Takriri sükun “ kanunu çıkararak, ülke topraklarında yeni bir dönem başlatmış oldu...

Takriri sukun kanunu çıktıktan hemen sonra, İstiklal mahkemelerinin çıkarttığı ilk karar, terakki perver partisini kapatmak olmuştur...

Şeyh Said davasında, özellikle bütün sanıklara; “Terakki perver partisine” mensubiyeti sorulmuş, müsbet yanıtlar alınınca, partinin tüm teşkilatları kapatılarak, yöneticileri tutuklanmıştır...

Yurt sathında dindar, Terakki perver sempatizanı olan tüm eşraf ve esnaf kesimi, “ Hıyaneti vataniye “ kanunu gereğince yargılanmış, dindar halka karşı olabildiğince sert yöntemlere başvurulmuştur...

Takrir-i sukun döneminde sadece dindar eşraf ve esnaf değil; Dindar milletvekilleri, ordu komutanları ve bürokratlarda kıyım uğramış aynı sert yöntemlerden nasiblerini almışlardır...

Özellikle, siyasetçi ve basın camiası davalarına bakan Ankara İstiklal mahkemesi,sadece1925 yılının ilk yarısında 602 siyasi davaya bakarak 25 idam kararı vermiştir...

Terakki perver parti'nin kapatıldığı günlerde, devrimlerden hoşnut olmayan, Osmanlı sevgisi ağır basan bir grup vatansever, “Tarikat-ı salâhiye cemiyeti “

isimli bir dernek çatısı altında toplanmaya başlamışlardır...

Geçmişte ittihad ve terakki karşıtı subay ve bürokratlarından oluşan dernek üyeleri Anadolu yu dolaşarak, devrimlerden dolayı oluşan hoşnutsuzluğu yerinde tesbit ediyor, yeniden Osmanlı kurulabilir mi diye kamuoyu araştırmaları yapıyorlardı...

Bu faaliyetleri haber alan hükümet, tüm cemiyet üyelerini tutuklayıp Ankara İstiklal mahkemesine gönderdi...

Duruşma neticesi, dernek üyelerine ağır mahkûmiyet, yönetim kurulu üyelerine ise İDAM kararı verilmiştir. 16 Ağustos 1925 yılında 11 dernek yöneticisi idam edilmiştir... Suç isnadı ise; Osmanlı özlemi, Hilafet ve saltanatın tekrar ihyâsı olmuştur...

Bu dönemde Rus devrimi neticesi filizlenen Kominizm faaliyetleri, devrimlerle kısmi paralellik arz ettiği için hoş görülmüş, açık veya gizli tüm kominizm faaliyetlerinde bazı takip ve tutuklamalar olsa bile hepsi hükümet kararı ile serbest bırakılmışlardır...

Hükümet komünistlere yumuşak davranırken, Müslüman kesime karşı, devrimin en sert yöntemleri uygulanmıştır...

** ŞEYH SAİD DAVASI**

Şeyh Said ve arkadaşlarının Doğu bölgelerinde başlattıkları isyan 1 Şubat 1925 tarihinde başlamış,6 Mayıs1925 tarihinde son bulmuştur...

Şeyh Said, savcılık ifadesinde, olayların çıkma sebebini şöyle anlatmaktadır:

“...Köylerini bir jandarma bölüğünün basıp, kişilik hakkı ve onurlarını gasp edici davranışlarda bulunmasından kaynaklandığını, planlı bir hareket olmadığını ...” belirterek, ifadesini İstiklal mahkemesine de aynen tekrar etmiştir...

Kıyam etme niyetinin sadece “ ŞERİAT” hükümlerinin hükümet tarafından uygulanması, kapatılan medreselerin açılmasını sağlamaktan ibaret olduğunu mahkemede beyan etmiştir...

“ Altmış yaşını geçtiğini, medrese tahsili aldığını, Devlet başkanı ŞERİAT hükümlerini uygulamadan vaz geçtiği an, isyan’ın vacib olduğunu, Hükümete Şeriat meselelerini anlatıp, hiç değilse bir kısmının uygulanması teklifi yapacağını, tamamen DİNÎ arzular neticesinde isyanın başlatıldığını, ASLÂ Kürtçülük hareketi olmadığını...” mahkemede net olarak ifade etmiştir.

“...Siyasi parti olarak; Terakki perver partisinin İÇKİ VE FUHŞU yasaklama, dinî düşüncelerin serbest olacağı vaadi doğrultusunda beğendiğini ancak parti ile ilgisinin bulunmadığını...” ifade etmiştir.

“...Takip ettiği günlük ve haftalık basın organlarından, Toksöz- - Tevhid_i efkâr- - Son telgraf- - Sebîlürreşât olduğunu belirtip, özellikle basın camiasının olumlu muhalefetini takdir ettiğini ...” belirtmiştir...

Çok kısa olarak özetlenen beyanlar neticesi mahkeme, kararı 28 Haziran 1925 günü açıkladı:

Karar öncelikle “ Tekke ve zaviyeleri “ hedef olarak,”... Tekke ve zaviyelerin birer kötülük ve fesat ocağı olduğu, DİN VE ŞERİAT amaçlı bir yapılanma sağladığı neticesine varıldığı, bu nedenle bölgede bulunan tüm; Tekke- - Zaviye ve medreselerin kapatılmasına, yakalan sanıklardan 49 kişinin

İDAMINA, 33 kişinin de ağır hapis cezasına çarptırılmasına karar verilmiştir...

29 Haziran 1925 yılında karar uygulandı ve başta şeyh Said olmak üzere, arkadaşları idam edildi... Aynı gün tüm Tekke- - Zaviye ve medreseler, jandarma gözetiminde kapatıldı...

Şeyh Said isyanı kararları, bölge için çok ağır bir bedel ödenmesine neden olmuştur...

Resmi kayıtlara göre; 206 köy- - 8758 ev yıkıldı... Bölge halkından sayıları on bin'i bulan vatandaş imha edildi...80 aile 1400 kişi doğudan Batı ya sürüldü...

Barış ve iknâ metotlarının asla söz konusu olmadığı harekât'm, hükümete faturası ise 20 milyon paund luk dev bir harcamaya sebep olmuştur...

Doğu bölgelerinde, özellikle Terakki perver yanlısı binlerce insan sindirme harekâtına maruz kalmış, sırf devrimleri savunmadığı için Urfa'da 6 masum idam edilmiştir... İdam edilenler içinde, eski milletvekili, yöre idarecileri, şehrin tanınmış isimleri bulunmaktaydı...(Hakimiyet-i milliye gazetesi,5-4-1925)

Urfa/ Siverek ilçesinde , İslami değerlere bağlı ve terakki perver fırka mensubu tanınmış isimlerden, Şeyh Eyyûb ve Dr. Fuat bey, İstiklal mahkemesi tarafından İdam cezasına çarptırılmıştır...

Şeyh Eyyûb Efendi bağlıları ve dostları da yargılanarak çeşitli hapis cezaları almışlardır...

Terakki perver partisi Urfa il başkanı Yarbay fethi bey, sırf parti mensubu olduğu için 5 yıl hapis cezası almıştır... Fethi bey davası ile birlikte kapatılmayan hiçbir parti binası kalmamıştır...

İDAM cezasına çarptırılan şahısların bir başka önemli suçu; TARİKAT ehli olmalarından kaynaklanmıştır...

Şeyh Said davası henüz sonuçlanmadan, serî idamlar başlamış, bölgenin ileri gelen eşrafından İslâmî kimliği ağır basan; Seyyid Abdükadir-Seyyid Mehmed-Kemal Fevzi efendi- K r S di efendi- Hoca Askerî-Avukat Hacı Ahd  bey idam edilmişlerdir...

İstiklal mahkemesinde dava aşaması sadece Şeyh Said davası ile sınırlı kalmamış, bölgenin sevilen ve sayılan dinî önderleri de kıyımından nasiplerini almışlardır...

Çok ge n yaşında dini ehliyete sahip olup, Ankara ve İstanbul camilerinde halkı irş d eden Hoca İbrahim Edhem efendi, bu gayretinin karşılığı olarak 1 yıl hapis cezasına çarptırıldı... Ancak Diyarbakır istiklal mahkemesi potansiyel suçlu gördüğü hoca efendiyi tekrar yargılayarak İDAM cezasına mahkûm edildi... Henüz 22 yaşında, 22 Temmuz 1925 yılında ceza infaz edildi...

Hoca İbrahim Edhem iki mahkeme nezdinde şöyle suçlanıyordu:

“ İslamiyet'te ahlak ve tesettür “ isimli kitap yazmak – bu kitap neticesi gericiliği kışkırtmak- yıkıcı propagandaya sebep olmak... Bu  ook! ağır suç nedeniyle önce bir yıl hapis, uslanmayacağına kanaat getirilerek İDAM edilmesine karar verilmiştir...

İstiklal mahkemeleri, Şeyh Said davasından önce, Seyyid Abdülkadir davasından 3 Haziran'a kadar, 389 kişiyi yargılamış; 49 idam- 47 beraat kalanlar ise muhtelif hapis cezaları almıştır...

Şeyh Said davası ile birlikte, Takrir-i suk n kanununun verdiği yetki sebebiyle;

İstanbul da yayın yapan, İslamcı veya muhalif Basın mensupları, düzmece ithamlarla tutuklanıp, İstanbul da değil,1500 km uzaklıktaki Diyarbakır İstiklal mahkemesine yargılanmak üzere, bin bir çile ile sevk edilmişlerdir...

Mahkeme kararı ile kapatılan yayın organları;
Sebülürreşâd – Tevhid-i efkâr – Son Telgraf – Vatan – İstiklal – Tanin – İleri – Toksöz, gazete ve dergileri... Tutuklanan gazeteciler ise ;

Eşref Edîb – Velid Ebuzziyâ – Abdülkadir Kemâlî – Fevzi Lütî – Sadri Ethem – İlhâmî Safâ – Ahmet Emin – Ahmet Şükrü beylerdir...

İstiklal mahkemesi, Doğu bölgelerinde DİNİ gerekçe ile ayaklanma – propaganda – Ankara hükümetine muhalefet – suçlamaları neticesi, 10 Mayıs-25 Eylül 1925 dört aylık süre içinde 700 kişiyi yargıladı.

110 İdam- 1 müebbet- 129 kürek cezası- 116 muhtelif hapis- 188 beraat, İkinci aşamada ise 682 kişi yargılandı... 57 idam ve hapis cezaları verildi.

Diyarbakır istiklal mahkeme savcısı, Süreyyâ bey'in sonradan beyan ettiği yargılama sayısı, bir yıl içinde; 3500 dava- 156 İdam- 56 gıyabi idam- 678 kişiye hapis cezası verilmiştir... Bu safhada yaklaşık BİN kişi ise yargılama sırası beklemekteydi...

18 Temmuz 1926 yılına kadar verilen idam cezaları,250 sayısını geçmiştir...

Bu deli yoğun yargılama ve idam cezalarının muhatapları çoğunlukla; Dînî önderler, medrese hocaları-müftî'ler bulunmaktaydı...

Diyarbakır istiklal mahkemesinin son davası, Elazığ müftüsü Kemalettin hoca ve oğlu- Ticaret bakanlığı muhasiplerinden Naim bey davası olmuştur...

Son incelemelere göre; Sadece Diyarbakır istiklal mahkemesi, göreve başladığı 12 Nisan 1925 tarihinden 7 Mart 1927 yılına kadar, 420 idam kararı verilmiştir...

Asker kaçağı olan 131 kişi için verilen İdam kararı bu sayının dışındadır... Ayrıca İstiklal mahkemeleri haricinde muhtelif sıkıyönetim mahkemelerinin aldığı İDAM kararları bu sayıların dışında olup sayısal durum bilinmemektedir...

Diyarbakır'da toplam 5010 kişi yargılanmıştır...

Şeyh Said isyanı tamamen dindikten sonra yapılan saha araştırmalarında, isyanın başlama nedenleri sorulup araştırıldığında; Şu kararların isyanı tetiklediği tespit edilmiştir:

1-Mahkemelerde sadece, Türkçe ifade alınması ve diğer dillerle yapılan savunmanın geçersiz sayılması.

2-Kürtçe konuşma dilinin, okullarda yasaklanması...

3-Kürt halkının eğitim ve öğretimden dışlanması.

4-Laik bir sisteme geçiş ve Dini yaşam yasağı uygulaması...

Kürt bölgelerinde bulunan,215 okul kapatılmış, 8400 öğrencinin eğitimine son verilmiştir... Bir anda eğitim hayatı bitirilen bölgeden, ironik bir uygulama ile EĞİTİM vergisi alınmaya başlanmıştır...

Bir adım daha ileri gidilerek, medreseler de kapatılarak, her türlü eğitim bölgede yasaklanmış oldu...

Yukarıda aktarılan maddeler ışığında Şeyh Said isyanı akl-ı selim ile tekrar incelenip, mahkeme tutanaklarına bakıldığında şu ifadeler ortaya çıkmaktadır:

“...Şeyh Said isyanı başlama sebebi ırkçılık değil, dînî kaygılardan kaynaklanmaktadır... İsyân başarılı olup

Bölgede bağımsız bir devlet kurulma imkânı çıksa veya yarı bağımsız bir otonom yönetim doğsaydı, mini Osmanlı devleti devam edecekti... Kürtler'in başına, Babamız unvanına layık görülen, Sultan Abdülhamid'in oğlu şeyhzâde Mehmed Selim efendi davet edilip, Halife ilan edilecekti... “

Anadolu topraklarında sadece şeyh Said isyanı değil, irili ufaklı 18 isyan çıkmış, iktidar tarafından kanlı olarak bastırılmıştır... Tüm isyanların tek ortak noktası; Hilafet ve saltanat'ın kaldırılması – İslam devletinin yok edilmesi – Müslümanlar içinde ayrımcılık yapılması olarak görülmüştür...

Toplum peş peşe oluşan devrimler nedeniyle ŞOK geçirmiş, dinsiz bir toplum olma kaygısı ağır basmıştır...

ŞAPKA KANUNU - TEKKE VE ZAVİYELERİN KAPATILMASI

Tüm Anadolu isyanlarının çıkış nedeni din ve Hilafet olması sebebiyle görülmemiş bir sertlikte susturuldu... Binlerce ölü ve yaralı sırf Hilafet'in kaldırılması nedeniyle çıkan olumsuzluklardan oluştu...

Hem nice cân'lar gitti, hem de ciddi bir baskı yöntemi, halkın iliklerine kadar işledi...

Basın susturulmuş, muhalefet yok edilmiş, yüksek sesle her hangi bir olumsuzluğu haykıracak kimse bırakılmamıştı...

Yurt sathında ki derin sessizlik akabinde, Mustafa Kemal paşa, şapka devrimine karar verdi ve 1925 yılında meclis tatile girince bu düşünce hayata geçirildi...

26 Ağustos 1925 İnebolu gezisinde Mustafa Kemal paşa, "...Artık fes ve sarıkların baş'tan çıkarılıp

şapka giyileceğini, bu yüksek sonuca ulaşmak için bazı kurbanlar verileceğini...” açıklayarak şapka giyilmesi gereği birinci ağızdan duyurulmuş oldu...

30 Ağustos Kastamonu konuşmasında, “...Ölüleri yardıma çağırmak, uygar bir ulus için yüz karasıdır... Şeyh’in yol göstermesi ile maddî ve manevî mutluluk arayacak kadar ilkel insanların, uygar Türkiye topluluğunda varlığını kesinlikle kabul etmiyorum... Ey! Millet iyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti; Şeyh’ler – Dervişler – müritler – mensuplar memleketi olamaz...”

31 Ağustos Çankırı konuşmasında, “...Tekke’ler kesinlikle kapatılmalıdır... Hiç birimiz Tekke’nin yol göstermesine muhtaç değiliz...” diyerek, henüz hiç kimsenin aklından geçmeyen iki önemli konuyu gündeme getirmiş oldu...

25 Ekim 1925’te şapka kanunu mecliste kabul edilmek üzere görüşülmeye başlanmış, bu konuda muhalefet eden tek kişi, Bursa bağımsız milletvekili Sakallı Nurettin paşa olmuştur...

Sert tartışmalar neticesi, şapka kanunu 25 Kasım 1925 yılında kanunlaşmıştır...

Hükümet memurlara şapka alabilmeleri için 80 Liralık kredi açmış, şapka ticaretinden ciddi paralar kazanan yeni bir zengin sınıf oluşmaya başlamıştır...

Şapka kanunu akabinde, Tekke ve zaviyelerin kapatılması kanun teklifi meclise geldi ve 30 Kasım 1925 tarihinde kanun yürürlüğe girdi...

Polis ve jandarma her yerde, özellikle cadde başlarında bekleyerek, fes ve sarık türü ne bulduysa vatandaşa çıkartması için baskı yapmaya başlamıştır.

Artık yeni Cumhuriyet’in; İslâmî değer ve semboller ile ilgisi tamamen sıfırlanmış oldu...

Şapka kanunu akabinde, vatandaşlara zorla şapka giydirmeye girişimleri yurt sathında çok ciddi tepki almış ve isyanların çıkmasına sebep olmuştur...

Seyyar istiklal mahkemeleri, isyan çıkan şehirlerde anında yargılama ve infaz yöntemi ile çalışmış, serî idam ve hapis cezaları verilerek, suçlu suçsuz ayırt edilmemiştir...

İsyanlar için yapılan iş bölümünde, Ankara istiklal mahkemesi iç Anadolu illerine, diğer illerde ise, sıkıyönetim mahkemeleri yahut seyyar istiklal mahkemeleri yurt sathında görev yapmıştır...

İlk İDAM kararı KAYSERİ olayları nedeniyle Mekkeli Ahmet Hamdi Efendi ve arkadaşlarına verilmiş, önce dört kişi olan idam kararı ikinci yargulamada sekiz'e çıkmıştır...

İstiklal mahkemeleri zabıtlarını inceleyip, konusunda kitap yayınlayan Ahmet Nedim, özetle şu tespitlerde bulunmaktadır:

“...Mustafa Kemal paşa, Kastamonu gezisinde; Şapka giymek ve giydirmek gibi yüksek bir amaç uğruna çalıştıklarını anlattıktan hemen sonra; ”...bu kadar yüksek ve önemli bir sonuca ulaşmak için gerekirse bazı kurbanlar verilir...” diyerek, idam ve diğer yöntemlerin uygulama mesajını vermişti...

Ülke halkının önceden belli olan isteksizliği ve tepkisine rağmen şapka cebren de olsa giydirilecek, üstelik fırsattan istifade şu veya bu sebeplerle bazı muhalifler de idam edileceklerdi...

1Eylül 1925 gecesı Mustafa Kemal paşa başkanlığında Çankaya köşkünde toplanan Bakanlar Kurulu üç önemli karar almış ve yasalaşma süreci başlatılmıştı...

1-Diyarbakır istiklal mahkemesinin tavsiyesi gereği yurt sathında bulunan tekke ve zaviye'ler kapatılacak, her birisi birer vakıf olan ve asırlardır hizmet veren bu kurumların mal varlıkları maarif bakanlığına devredilecek.

2-İnsanların mesleğine ve durumuna bakılmaksızın ülkede, sarık-cübbe-şalvar ve benzeri İslamî kıyafet ile dolaşmak yasaklanmıştır... Bu karara uymayanlar için uygulanacak yaptırımlar için Ankara istiklal mahkemesi yetkilendirilmiştir...

3-“...Bütün devlet memurlarının, kamu çalışanlarının, baro, ziraat, ticaret ve sanayi odaları yönetim kurulu üyelerinin, belediye meclis üyelerinin, köy ve mahalle muhtarlarının ayrıca, Cumhuriyet Halk Fırkası, İl-ilçe-bucak teşkilatlarında çalışanlarının şapka giymeleri MECBUR...”tutulmuştur.

“ Şapka iktisâsı hakkındaki kanun, daha büyük millet meclisine teklif bile edilmeden, Başbakan İsmet İnönü imzası ile bakanlar kurulu kararı bütün illere tamim gönderilmiştir:

Yayınlanan genelge'nin sorumluluğu da tüm mülkî erkân'a verilerek, cebren uygulama istenmiştir...

25 Kasım 1925 yılında şapka kanunu ve Tekke-zâviye ve Türbe'lerin kapatılması TBMM tarafından kabul edildi...

Milletin şapka kanununa tepkisi beklenildiğinden de sert oldu... Yurdun her köşesinden hükümete protesto telgrafları, memuriyetten istifa dilekçeleri akmaya başladı... Gazi Mustafa Kemal'in halkı yatıştırmak ve şapkayı benimsetmek amacı ile çıktığı yurt içi gezileri de Hedefe ulaşamadı...

Giderek dozajı artan tepkiler karşısında, Ankara istiklal mahkemesinin devreye girmesi gecikmedi... Üstelik anında infaz yetkisi aldığı için daha güçlü bir konuma gelmişti...23 Kasım günü mahkeme üyeleri görev yerlerine dağıldılar...

14 Kasım Sivas – 22 Kasım Kayseri – 24 Kasım Erzurum – 25 Kasım Rize – 26 Kasım Maraş ve 2 Aralık'ta, şapka kanunu aleyhine protesto mitingleri düzenlenmiş ve halk hareketleri devlet yetkilileri tarafından “irticâ isyanı” olarak nitelendirilmiştir...

Gösterilerde en ufak bir taşkınlık olmamasına rağmen kimi yerlerde halka silahla karşılık verilmiştir...

Ankara istiklal mahkemesi Şapka kanunu ile ilgili ilk yargılamasını 25 Kasım 1925 tarihinde KAYSERİ'de Yaptı... Halkı sarık sarmaya teşvik etmek, zorla sarık sardırtmak iddiası ile 300 kişi tutuklandı. Nakşibendî şeyhi Mekke'li Ahmed Hamdi Efendi ve dört arkadaşını İDAM'a mahkûm etti... Dosya, Şeyh Said davası ile birleştirilerek, işlemlerin hızlanması sağlandı...

26 Kasım 1925 günü istiklal mahkemesi Sivas'a geçerek, şapka aleyhine propaganda yapma suçlaması ile tutuklanan, İmam zade Mehmet Necati efendi ve arkadaşları yargılanmıştır.

Dava neticesi; İmam zade Mehmet Necati efendi İDAM cezasına, Belediye başkanı Abbas bey, Şükrü oğlu İsmail bey, başta olmak üzere 20 sanık beş ilâ on sene arası hapis cezası almışlardır...

24 Kasım günü, Erzurum valiliğine, yerel şapka ve atkılarının serbest bırakılması için dilekçe vermek isteyen Erzurum eşrafını, çok ağır hakaretlerle, silah zoru ile dağıtan vali, tanınmış isimleri de nezarete almıştır.

Haksızlığa dayanamayan halk, toplanarak kolordu komutanlığına yürüyüp yardım düşünürken, üzerlerine açılan ateş sonucu 23 vatandaş hayatını kaybetmiştir...

Erzurum da, sokağa çıkma yasağı uygulama konulup sıkıyönetim kararı alınmıştır... Başta Kâzım Karabekir paşayı sevenler olmak üzere, şehrin tanınmış İsimleri, tarikat şeyhleri ve mensupları tutuklanmıştır. Erzurum sıkıyönetim mahkemesi, örneği görülmemiş kararlar vererek başta; 79 yaşında, Şeyh Hacı Osman efendi olmak üzere yirmi bir kişinin İDAMINA karar vermiştir...

Ankara istiklal mahkemesi, 11 Aralık günü Rize’de çıkan şapka aleyhtarı gösterilerde tutuklanan, tamamına yakını camii imamı ve din adamı olan 143 kişi yargılandı...

14 Aralık günü açıklanan karar ile Vâiz Tarakçıoğlu Sâbit hoca – İmam Şâban Koliva – Muhtar Yâkup efendi – Peçeli Mehmet efendi – Güneysu’lu Arslan Peçe – Bekçi Kadir Koliva – Başkâtip Hafız Osman bey- Avukat Hulusi bey İDAM’a, 14 sanık on beşer yıl, 22 sanık on yıl, 19 sanık beş yıl hapse mahkûm edildi...143 sanık yaklaşık on saat içinde yargılanmış, İdam kararları açıklandıktan yarım saat sonra tüm hukuk kurallarının aksine gündüz vakti şehir meydanında infaz edilmiştir...

Ankara istiklal mahkemesi, yurt sathında valilere, bölgelerinde irticai faaliyet yapanların araştırılması ve haklarında dosya hazırlayıp derhal Ankara’ya gönderilmesi duyurusu yaptı...

Maraş valisi bu genelge üzerine, Cumhuriyet Halk Partisine girmeye iknâ edemediği, İl genel meclisi – Belediye meclisi – Ticaret odası yönetimi, sivil toplumda

dini önder olan tasavvufî kesim temsilcilerini “ İrtica sanıkları” yaftası ile tutuklayıp Ankara’ya, yargılanmak üzere göndermiştir...

Birkaç hafta önce, sıkıyönetim mahkemesi Maraş olayları davasında üç İDAM yirmi kadar sanığa muhtelif hapis cezası vermesine rağmen, Maraş valisinin kin ve nefreti bir türlü dinmemiştir...

16 Aralık 1925’te istiklal mahkemesi Giresun şehir tiyatrosunda 60 sanıklı dava olarak başladı...

Şeyh Muharrem Efendi ve Abdullah hoca İDAM, diğer sanıklara ise muhtelif hapis cezaları verildi.

İstiklal mahkemesi, davaları bitirince İstanbul’a ulaştı ve mahkeme başkanı basına şu beyanatı verdi:

“...İnkılâp düşmanlarına, cumhuriyetin kahredici yumruğu ile ağır bir darbe indirilmiştir...” beyanından sonra, “...İskilipli Âtîf hoca ve diğer İstanbul sanıklarının suçsuz olduğuna mahkememiz karar vermiştir.”mealinde açıklamada bulunarak basın toplantısını bitirdi...

Bu beyana rağmen İskilipli Âtîf Hoca ve diğer zanlılar serbest bırakılmadı ve başka bir suç yakıştırılarak Ankara’ya gönderildi...

Ankara’ya dönen istiklal mahkemesi üyeleri iş başı yaparak, Maraş tutuklularının davasına bakmaya başladı.

Maraş valisinin keyfi tutumuyla Ankara’ya gönderilen sanıklara beraat beklenirken, vicdanları titreten bir karar verildi ve Molla İbrahim efendi – Bayraktar Hamdi efendi – İnşallah mâşâallah Ali efendi, Pekmezci Hüseyin efendi’nin İdam’larına diğer sanıkların on beşer yıl hapis cezası almalarına hükmedildi...

3 Şubat 1926 günü suçsuz olduğu bizzat resmi ağızla deklere edilen İskilipli Âtîf Hoca ve Babaeski müftüsü Ali Rıza hoca yeniden yargılanarak İDAM edilmelerine hükmedildi...” (Ahmet Nedim, Ankara istiklal mah. Zabıtları 1926,İst. İşaret yay. 1993, shf:345-355)

Sadece Ankara İstiklal mahkemesi, ŞAPKA davası olarak 1700 kişiyi yargıladı,128 kişiye İDAM cezası vererek sahasında bir rekora imza atmıştır...

OKUMA PARÇASI

ŞAPKA DEVRİMİ VE HİCRET

Milli şef döneminin en acımasız uygulamalarından biri de, şapka kanunundan sonra çıkarılan ikinci kıyafet kanunu ile maaşlı din adamları haricinde cübbe ve sarık giymenin tamamen yasaklanmış olmasıdır... Birinci kanun döneminde başta İskilipli Âtîf hoca olmak üzere, yüzlerce idam hız kesmeyince,ikinci kanunla ülke çapında suçlu avı başlamış, “Dini amellere alet etme “ iddiası ile sarık saran cümle Anadolu halkı yakalanıp yargılanmıştır...Bu davalar sonucu çok sayıda insan hapis cezasına çarptırılmıştır...

İdamlar... Hapis cezaları, Müslümanları derinden etkilemiş, kimi Müslüman Anadolu insanı şapka giymektense HİCRET etmeyi göze alarak, ana vatanlarından ayrılmışlardır...

Hürriyet gazetesi Pazar ekinde, ilk kez öğrendiğim bir konuda iki tam sayfa bilgi ve röportaj vardı...

İdamlar devam ederken Hicret'i düşünmüş olan var mı? Sorusuna, Ersin Kalkan röportajı cevap teşkil etti... Konunun önemine binaen özetle aktarıyorum:

“...Yaz sonunda medeniyetler buluşmasını izlemek üzere Antakya'ya gitmiştim... Otelde orta yaşlı Suriyeli birinin çok güzel Türkçe konuşması dikkatimi çekti. Tanışınca; Biz aslen Kastamonuluyuz dedi, Salih Ünlütürk ve anlatmaya başladı: 1925 Ağustos ayında, Kastamonu gezisine çıkan Atatürk, şapka devrimini ilan edince, bir kısım vatandaş şapka giymemek için mallarını, mülklerini bırakarak ülkeden ayrılıp, önce Hatay'a, daha sonra da Suriye'nin sınır köylerine, bir kısmı da Şam'a yerleşmiş... Kendi kurdukları ve dağ yamacında olduğu için “Dağ mahallesi” adı verilen yerde; Balıkesir, Kastamonu, Bursa, Konya, Samsun gibi vilayetlerden DEVRİMLER nedeniyle göç (hicret) edenlerden oluşmuş ve şimdiki nüfusları on bini geçmiş durumda...

Bir bölümü ise nüfusu 40 bine ulaşan Harim isimli ilçede oturmaktadırlar... Bunlardan 89 yaşındaki Selahattin Efendi şöyle diyor: “...9 yaşında ailemle Balıkesir'deki köylerimizi terk ederek yola çıktık... Nedeni sorulduğunda, Şapka devriminden dolayı demiyor ama sadece o günkü (hükümetle) uyuşamadık diyor... ŞAM'da Dağ mahallesini ziyaret ettiğimizde ise, bizi 45 yaşındaki Velid Mamo karşılıyor ve ailesinin neden Suriye'ye geldiğini sorduğumuzda tereddütsüz; ŞAPKA'dan diyor... Velid bey'in babası Mustafa Bey, buraya göçtüğünde beş yaşındaymış... Yolculuğa dair pek bir şey hatırlamıyor ama Babasının padişahı çok sevdiğinden emin... Saltanatın kaldırılması ile İslam sancağının sahipsiz kaldığına, bir de Ezan'ın Türkçe

okunmasına hayıflarmış... Topraklarını ve mallarını bırakıp, bir sabah ansızın yola çıkmışlar... Bir daha arkalarına bakmamışlar...”

(Hicretle beraber, yer yer Anadolu’da isyanlar çıkmıştır. Kısaca değinilecek olunursa)

14-11-1925’te Sivas’ta bazı kişiler duvarlara, şapka İnkılâbı’na karşı yazılar astı... İmamzâde Necâti efendi idam’a, diğer sanıklarda hapse mahkûm oldu... 22 Kasım’da, Kayser’de şapka İnkılâbı’na karşı gösteriler yapıldı... İki gün sonra Erzurum’da olaylar çıktı...(Her iki olayda) tutuklananlardan 13’ü idam edildi... Erzurum’da bir ay süre ile sıkıyönetim ilan edildi... Rize’de Şapka İnkılâbı ve diğer devrimlere karşı gösteriler yapıldı... HAMİDİYE zırhlısı, kentin açıklarına demirleyerek, RİZE’yi iki gün boyunca bombaladı... İsyanın bastırılmasından sonra sekiz kişi idam edildi...”(Hürriyet Pazar,19.03.2006.shf:12-13)

Haber röportajın özetini aktarmış olduk... 80 yıllık yakın tarih net olarak aktarılmadığı sürece, Kamu vicdanından bahsetmek mümkün olmayacaktır.

TEVHİD-İ TEDRİSÂT KANUNU

3 Mart 1924 tarihinde, Halifelik makamının kaldırılması için alınan meclis kararında, tevhid-i tedrisat kanunu lağvı’da kanunlaşmış, böylece ülke sathında dînî öğretim tamamen son bulmuştu...

Tüm dînî eğitim ve öğretim kurumları lağv edilerek, mülk ve demirbaşları maarif vekâletine devredilmiştir...

Devredilen mülkler içinde, şahsi vakıf kurumları aracılığı ile eğitim veren, devletle asırlardır

her hangi bir bağı olmayan müstakil medreselerde bu kanuna dâhil edilmiş ve mülklerine el konulmuş, daha sonra fazla mülkler satışa çıkarılıp CHF yandaşlarına aktarılmıştır...

Kurtuluş savaşı sonrası sayıları, üç bin civarında olan ilköğretim okullarından çoğu kapanmıştır... 1923 yılına kadar “ Sultani” olarak eğitim veren kurumlar, orta ve lise diye iki ana bölüme ayrılmıştır.

31 Ağustos Çankırı konuşmasında Mustafa Kemal paşa;”...Tekke’ler derhal kapatılmalıdır... Hiç birimiz Tekke’lerin irşadına muhtaç değiliz... Tekke’lerin gayesi halkı meczub ve aptal yapmaktır...” ifadelerini kullanarak, bu kurumlara olan düşüncelerini beyan etmiştir...

1926 yılında kanun gereği, bütün eğitim kurumlarında, karma eğitim diye isimlendirilen, kız ve erkek öğrenciler ayırım gözetmeksizin aynı sınıflarda eğitime başlamışlardır...

Dînî dersler diye tanımlanan meslek dersleri, Arabca, farsça dil eğitimi de yasak kapsamına girmiş, müfredattan kaldırılmıştır...

Osmanlı imparatorluğunda eğitim ve öğretim teşkilatları; Camiler, medreseler, tekke ve zaviyeler, kütüphaneler olarak belirli sınıflara ayrılmıştı... Devrimler sonrası, saydığımız tüm eğitim ve öğretim kurumları zorla kapatılmıştır...

600 yıllık eğitim ve öğretim hayatı, dinî ve ilmî mekân ve müesseseler tarihe karışmıştır...

Tevhid-i tedrisat kanunundan dokuz ay sonra, 30 Kasım 1925 yılında, Tekke, zaviye, türbelerin kapatılması kanunlaşmış, artık dini eğitim veren hiçbir

kurum kalmamıştır... Dini eğitim alma yolları kapatıldığı gibi, dini eğitim suç sayılmıştır...

Ferdî olarak evlerde, Kur'an eğitimi alanlar bile çok sıkı jandarma takibi, gözaltılar, tutuklama gibi zecri tüm yöntemler yurt sathında uygulama alanı bulmuştur...

Şeyh, derviş, mürid, dede, seyyid ve çelebi'lik gibi dini sıfatların kullanılması, bu unvanlara ait kıyafetlerin giyilmesi de aynı kanunla yasaklanmıştır...

Tevhid-i tedrisat kanunu uygulaması ile beraber, ülke sathında maaş alan din görevlileri, medrese hocaları, bir gece de işsiz kalarak, geçimlerini sağlayamaz durumlara gelmişlerdir...

İZMİR SUIKASTI DAVASI

Hilafet ve saltanat'ın emri vaki ile kaldırılmasından sonra, Kurtuluş savaşını birlikte kazanan lider kadrosu arasında, hayal kırıklığı ve ayrılıklar başlamıştır.

Millet'in hoşnutsuzluğunu bir nebze gidermek ve tek adam iktidarından öte, demokratik bir yapılanma ile halkı ile barışık bir sistem kurmak düşüncesinde olan Kazım Karabekir paşa, Ali Fuat paşa, Rauf bey öncülüğünde yeni bir parti kurulmuştu...

1925- 1926 yılları, Türkiye nin en buhranlı dönemi olmuştur... İstiklal mahkemeleri- Takriri sukun kanunu- Şeyh Saîd isyanı- Şapka kanunu- Tekke ve zâviye'lerin kapatılması- Tevhid-i tedrisat kanunu gibi Büyüğünden küçüğüne Ülke nüfusunu direkt ilgilendiren eşi ve benzeri görülmemiş devrim kanunları, ülke halkını umutsuzluğa düşürmüş ve isyanlara sebep olmuştur...

Ekonomik sıkıntının had safhaya ulaşmış, Anadolu da kıtlık baş göstermiş, bu ve benzeri devasâ etkenlerin yanında Jandarma baskısı halkın iliklerine kadar hissedilmeye başlamıştır...

Ülke halkından tamamen kopuk iktidar faaliyetlerini tenkit eden ve yapılan icraatları kabul edemeyen Kazım Karabekir paşa ve arkadaşları “ Terakki perver fırkası “ isimli bir parti kurarak, iktidara alternatif olduklarını belirtmişlerdir...

Devrimlerin baskısına ek olarak ekonomik çöküntü sebebiyle artık canından bıkmış bir hale gelen halk, Kazım Karabekir paşa ve arkadaşlarının kurduğu partiyi, tüm ülke sathında kurtuluş için bir can simidi olarak görmüşlerdir...

Bu büyük ilgi, yapılan ilk kısmî seçimlerde kendisini göstermiş, daha ülke içinde örgütlenmemiş, olmasına rağmen başarı gösterip milletvekili çıkartmış olması, CHF yöneticilerinin çıldırmasına sebep olmuştur...

Terakki perver Cumhuriyet fırkası'nın, örgütlenmeden, kapatılması Devrimciler için şart olmuştur...

Lazistan milletvekili Ziya Hurşit'in; Mustafa Kemal paşa'ya suikast yapma düşüncesi bir şekilde Mustafa Kemal paşa'ya ihbar edilmiş, henüz planlama safhasında iken Ziya Hurşit yakalanarak, itiraf etmesi sağlanmıştır...

Bu olay çerçevesinde, Terakki perver parti kurucuları ve Mustafa Kemal karşıtları tutuklanmaya başlamıştır...

Başta Kazım Karabekir paşa, Ali Fuat paşa olmak üzere, parti kurucuları ve milletvekilleri dahil, 49 kişi

tutuklanıp İzmir İstiklal mahkemesine sevk edilmiş, Terakki perver parti'nin kapatılmasına karar verilmiştir. (14 Haziran 1926)

Cumhuriyet ilan edilmeden önceki yıllarda, Mustafa Kemal paşa ya muhalefet etmiş, İttihad ve Terakki döneminden kalma bazı hesaplaşmalar da bu dava kapsamına alınmıştır...

İzmir ve Ankara İstiklal mahkemesi davalarında, geçmişten, son güne kadar, bir şekilde Mustafa Kemal paşa ya muhalefet eden 18 kişi İDAM edilmiştir...

Bu konu için verilebilecek örneklerin başında eski maliye bakanı Cavit Bey gelmektedir. İzmir suikastı davasında hiçbir ilinti bulunmamasına rağmen idam edilmiştir... Sağ kalanlar ise politik ortamdan zorla uzaklaştırılmışlardır...

İzmir suikastı davasında yargılanan paşalar suçsuz bulunmalarına rağmen tekrar ordu ya alınmadılar...5 Ocak 1927 yılında emekli edildikleri kendilerine tebliğ edildi...

Emekli edilen paşalar genç yaşta olmalarına rağmen hiçbir şekilde istifade yoluna gidilmeyip, uzun yıllar polis gözetiminde yaşadılar...

Netice olarak, olayları tekrar ana başlık olarak özetlemek gerekirse;

Hilafet ve Saltanat'ın kaldırılması, devrimler nedeniyle, Kurtuluş savaşı komutanları arasında görüş ayrılıkları başladı.

Savaşı birlikte yöneten komutanların büyük bir kısmı, Mustafa Kemal paşa'nın yöntem ve idare şekline karşı çıktılar. Cumhuriyet ilanından sonra muhalefet daha da güçlendi...

İstanbul basını Hilafet'in kaldırılma kararını haber alır almaz, ciddi tepkiler verdi... Basını susturmak için İstanbul İstiklal mahkemesi îcâd edildi...

İstanbul Baro başkanı Lütfi Bey, Hilafet'i savunduğu için tutuklandı...

Mustafa Kemal paşa- İsmet İnönü- Fevzi Çakmak paşa aynı görüşleri paylaşırken geride kalan tüm paşalar bu üçlüye muhalefet etti...

Kazım Karabekir paşa ve arkadaşları; Liberal, insan hakları ve DİN hürriyetine saygılı, devletçi ve tek adam zihniyetine karşı olan bir İKTİDAR isterken, Mustafa Kemal paşa ve arkadaşları, jakoben bir sistem diye tanımlanacak, tam ters bir devlet görüşü temsil ediyorlardı...

İZMİR suikastı davası, bir İÇ hesaplaşma davasına dönüşmüş, Ülke sathında TEK ADAM iktidarının galibiyeti ve tescil edilmesi ile sonuçlanmıştır... Ülke içerisinde, resmen muhalefet yapabilecek bir canlı bırakılmamıştır...

HARF DEVRİMİ

Başlık harf inkılâbı olmalıydı diye bir soru akla geldiğinde, verilecek cevap; Bir değişim değil kökten yıkım olduğu için devrim başlığı uygun görüldü...

İttihad ve terakkî sempaticileri aydınlar, meşrûtiyet yıllarından beri Osmanlıca'nın ilerlemeye mâni bir dil olduğunu dile getirip, LATİN alfabesine geçilmesini savunurlardı...

Geçmiş yıllardan başlayan ve belirli bir muhalif zemin oluşturan, İslam harflerinin reddi konusu, yeni sistemle birlikte tekrar gündeme getirilmeye başlandı...

Değişim teklifi resmen 1923 iktisat İzmir iktisat kongresinde dile getirildi... Kongre başkanı Kazım Karabekir paşa tarafından; "... Latin harfleri, İslam birliğini bozar..." gerekçesi ile reddedildi...

Aynı dönem (1923) , millet meclisinde de konu gündeme getirilip alt yapı hazırlanmaya başlandı... 1924 yılında ise artık alfabe değişimi tartışmaya açılmış taraflar yüksek sesle değişim taleplerini aktarmaya başlamışlardı...

1926 Bakü Türkoloji kongresinde, Latin harflerine geçiş teklifi benimsenmiş ve karara bağlanmıştır...

Gençliğinden beri Latin harflerine geçmeyi arzu ettiğini dile getiren Mustafa Kemal paşa, Dolmabahçe sarayında, yazı tahtası başına geçip yazma eskizlerine başlamış, bu konuda sarayda bir komisyon kurulmuştur.

Milletvekilleri ile birlikte kurulan 9 kişilik " Alfabe komisyonu " kurulmuş, peşinden " Dil encümeni " eklenmiştir...

Komisyon tedricen Latin alfabesine geçiş tavsiye kararı almasına rağmen, Devrim mimarları, bir oturumda, daha doğrusu bir gecede karar alarak, alfabe değişimi; 1 Kasım 1928 günü 1353 sayılı kanunla yürürlüğe girdi...

Çok aceleci bir refleksle hareket edilmesinin nedeni; İslâmî bir DİL ile temasın kesilmesi yönünde olmuştur...

Harf devriminin neden yapıldığı sorusuna İsmet İNÖNÜ şu çarpıcı cevabı vermiştir:

“...Harf devrimi sadece okuma ve yazma kolaylığı için yapılmamıştır... Harf inkılâbını biz; Kültürümüzü değiştirmek için yaptık... Artık eski yazıya dönmeyecektir... Bunun manası artık eski kültür ile (İslam’la) bağımız kalmadı demektir...”

Harf inkılâbı kanunlaştıktan sonra; İslâmî yazı tamamen yasaklanmıştır...

Kur’an eğitiminin yasaklanması ile birlikte, sıkı tâkibât başlamış, artık İslâmî matbuat, kitap-dergi hatta Kur’anı kerim bulunduran evler baskına uğramış, İslâmî harflerle basılmış ne tür bir eser olursa olsun toplanıp imha edilmiştir...

İmparatorluğu çağrıştıran kültür biriminin imhası ile yetinilmemiş, Türk müziği tüm kapalı mekânlarda ve TRT ‘de yasaklanmıştır...

Harf devrimi ile birlikte binlerce insan işsiz kalmış geçim problemi ve açlık had safhaya ulaşmıştır...

Tevhid- tedrisat ve Harf devrimi doğrudan, Medrese-camii görevlileri ve Kur’an belletmenlerini hedef aldığı için, geçen ay maaş alan görevli bu ay beş parasız kapı dışında kalmıştı...

CHF dönemi, din görevlileri için uydurulan deyimler hep tahkir ve alçaltma amacını taşımaktaydı...

CUMHURİYET EDEBİYATINDA YENİ AKIMLAR

Cumhuriyet ilanından sonra, sanat ve edebiyat dünyasında müthiş bir değişim yaşanmış, yeni rejim kendi şair ve yazarlarını ihdas ederek, Osmanlı ile bir şekilde kültürel aidiyetini devam ettiren aydınları, eli kalem tutan kim varsa, yok sayarak refüze etmiştir...

Sistem tarafından tanınmayıp refüze edilen kesim içinde verilebilecek en somut örnek şüphesiz Mehmet Akif Ersoy olmuştur...

Yeni nesil edebiyatçılarda göze çarpan ilk özellik; Kesif bir riyakârlık ve tapınma edebiyatı olmuştur...

Bazı edebiyatçılar makam ve mevki için, tarihte eşi görülmedik bir tarzda Kemalizm'i yüceltmeye, DİN olarak Kemalizm'in, TANRI olarak Mustafa Kemal'in yeterli olduğuna kanaat getirerek yazı ve şiirlerine yansıtılmışlardır...

Ankara milletvekili Aka Gündüz, Mustafa Kemal Atatürk'e ithaf ettiği bir şiirinde;

“Yerde O, Gökte O, Denizde O, Her yerde O...

Varsın tek'sin yaratansın...

Sana sığınmayanlar utansın...” diyordu...

Edirne milletvekili Mehmet Şeref Aykut, “**Kemalizm**” isimli kitabının başlangıç sayfasında;

“...Kemalizm; Yalnız yaşamak dinini aşıl原因 ve bütün prensipleri ekonomik temeller üzerine kuran, bir DİN’dir...” tanımlaması yaparak aid olduğu yeri gösteriyordu...

Yaşar Nâbi ise, yeni dîn’e, yeni bir ezan bulmuştu:

**“Motorların şarkısı olsun yeni bestemiz,
Yeni DİN ezanları, minareler yerine,
Bulutlara yükselen bacalarda okunsun...”**

Yeni nesil edebiyatçılardan; Behçet Kemal Çağlar- - Kemalettin Kamu - - Yusuf Ziya Ortaç – Tekin Alp - Edip Ayel ve benzerleri, Mustafa Kemal Atatürk’ü ilahlaştıran yazı ve şiirlere imzalarını atmışlardır...

Tekin Alp ; “**Yeniden Türk’ün âmentüsü**” isimli yeni bir îman esasları yazarak, her sabah bu âmentü nün okunmasını istiyordu:

“...Kahramanlık örneği olan ve vatanın istikbalini yoktan var eden Mustafa Kemal’e, O’nun cengâver ordusuna, yüce kanunlarına, mücâhid Ana’larına ve Türkiye için âhîret günü olmadığına imân ederim... İyilik ve fenâlığın, insanlardan geldiğine, büyük milletimin, medenî cihanda, en büyük mevkii kazanacağına, hamâset destanları ile tarihi dolduran Türk ordusunun birliğine, Gâzi’nin Allah’ın sevgili kulu olduğuna, Kalbimin bütün hulûsu ile şehadet ederim...”

1928 yılında, yarı resmi yayın kurumu olan, Hâkimiyet-i millîye matbaasında bastırılıp dağıtılan

“Türk’ün yeni âmentüsü “ , meclis kulislerinde; Camii’lerde okutulması için önerge verilmesi konuşulmaktaydı...

Bu âmentü, Mustafa Kemal paşa emri ile yazıldı ve dağıtıldı ifadeleri önemlidir... Artık İslam yerine “Türkçülük” bir DİN olarak sunulmaya başlanmış, saf Türk ırkından olmak, Müslüman olmaktan daha onurlu bir konuma yükseltilmiştir...

Edip AYEL bir şiirinde şöyle diyor:

**“Cennetse bu yurt, sen onu buldundu harâbe,
Bir gün olacaktır anıtın Türklüğe KÂBE.
Zindan kesilen ruhlara bir nur gibi doğdun,
Türk ırkının en sonu, ulu peygamberi oldun...
Tutsak seni lâyıık, yüce Tanrıyla müsavî,
Toprak olamaz, Kalp doğabilmişse semavî.
Ölmez Cennetlerin ufkundan inen ses,
İnsan’lar ölür, Türklüğe ALLAH olan ölmez.”**

Tanrılaştırma edebiyatında, önde giden şairlerden birisi de Faruk Nafiz Çamlıbel’dir. Bir şiirinde şöyle diyor:

**“ Vatan sürüklenirken bir uçurumun ucuna,
Dağılan kuvvetleri topladı avucuna...
Topladı avucuna, Yıldırım’ı şimşegi,
Yoktan vâar ediyordu, TANRI gibi her şeyi...”**

**“Tanrı gibi görünüyor her yerde,
Topraklarda, Denizlerde, Göklerde...”**

**“ On milyon bel, iki kat olmuş’ken eğilmeden,
O’nda, on beş milyon’un boynu birden uzadı.
TANRI, peygamber diye nedir, kimdir, bilmeden
Taptığımız ne varsa, hepsi O’ndan şekil aldı...”**

Faruk Nafiz, Mustafa Kemal Atatürk’ün ölümünden sonra yazdığı şiirinde şöyle diyor:

**“Yürüyor kalbimizin durduğu bir yolda değil,
Kanlı bir gözyaşı nehrinde muazzam tabut’un.
Ey! İlah’ın yüce davetlisi, göklerden eğil !.
Göreceksin duruyor kalbimizin üstünde PUT’un ...”**

Şükrü Kurgan ise bir şiirinde şöyle diyor:

**“Ne Doğu’dan sel gibi kopan Atilla, Cengiz,
Sana eş olamadı, ne yel, ne dağ, ne deniz,
BUNAK DİN büyükleri! Nerede Mahşeriniz ?”**

Kemalettin Kamu ise şöyle sesleniyor:

**“Burada erdi Mûsâ, burada uçtu İsâ,
Bülbül burada varsa, Hürriyet için öter...
Ne Örumcek, ne yosun, ne mucize, ne füsun,
KÂBE Arab’ın olsun, bize Çankaya yeter...”**

Milli şair Behçet Kemal Çağlar, Mustafa Kemal paşa’yı, tıpkı Yunan mitolojisinde olduğu gibi Tanrılaştırıp, Tanrı-insan tiplemesini şöyle şiirleştirmiştir:

**“Aslan-insan ve Tanrı, bir arada bu başta,
Kıvılcımlar doğuyor, bastığımız her taş'ta...”**

“Karaya çıkan İLAH merhaba...”

“Doğrudan doğruya ben, dönüp senin KÂBE'ne...”

“Adın Besmele'dir, her işimizde...”

**“Kaç yıldır Türkçeydi Tanrı'nın dili,
İnsana ne ilah ne de sevgili,
Ne de Ana-Baba aratıyordu,
Her an yaratıyor, yaratıyordu...”**

Behçet Kemal Çağlar, yazmış olduğu bu dizelerden tatmin olmayınca, Mustafa Kemal paşa için birde MEVLÛT yazayım demiş ve şu uyarlamayı kaleme almıştır:

**“Ger dilersiz bulasız od'tan necat,
Mustâfâyı bâ kemâl'e essâlât...
Ol Zübeyde Mustafâ'nın ânesi,
Ol sedefden doğdu ol dürdânesi,
Gün gelip,oldu Rızâ dan hamile,
Vakt erişti, hafta ve eyyâm ile,
Geçti böyle, nice ay, nice sene,
Vakt erişti bin dokuz yüz seksene,
Merhaba ey! Baş halaskar merhaba!..
Merhaba ey! Ulu serdar merhaba!..
Hak teâlâ çün yarattı TÜRK'Ü ilk,
Dedi üç kıtada olsun ona mülk...
Mustafa nûrunu alnına koydu,**

**Bil,Kemal'in nûru'dur , ol nûr dedi..
Ger dilersiz, bulasız od'dan necât,
Mustafâ'yı bâ Kemal'e essalât..."**

Yusuf Ziyâ Ortaç, daha da ileri giderek şu dizelere imza atmıştır:

**"Dağlar'ın ardında sönüşü gibi,
Tanrının göklere dönüşü gibi,
Millet'e can veren, vatan yaratan,
Her zaman ırkıma, büyük baş ATAM,
Tanrılaş gönlümde Tanrılaş ATAM..."**

Vasfi Mahir Kocatürk, şöyle sesleniyor:
**"Peygamber Tanrı'sına, duymadı bu hasreti,
Vermedi bu kudreti TANRI peygamberine..."**

**"Devirdim ve aradım, asır'ları boşuna,
Ne mümkün bir eş bulmak, ey! Yarım Tanrı, sana..."**

İlhâmi Bekir, daha da ilginç bir şekilde sesleniyor:

**"İlk adam, mavi gözlerle baktı toprağa,
Toprağın haritasını çizdi bayrağa,
ALLAH değil; O yazdı alın yazımızı..."**

ZİYA GÖKALP, şiirlerinde, Allah'ın yüce sıfatlarını Mustafa Kemal'e vermekte bir sakınca görmüyor:

" O, milli dehâ nın tam kemalidir,

**Türk'ün hem Celâl'i, hem Cemâl'idir.
Mefkûre görünmez, O timsâlidir,
Mefkûre ye çattın söyle ne için?
Uyanık bulunun ey! Türk gençleri,
İrticâ sevemez bu tür REHBERİ..."**

1930'lu yıllarda, Okullar arası şiir yarışmasında ödül alan şiirler, tamamen Mustafa Kemal paşa'yı İlah'laştıran parçalardan oluşmaktaydı:

Ödül alan şiirlerden örnekler:

**“ En büyük imanım şu; Sen Rabbin yarısı'sın,
Yerin üstünde, fakat Türkler'in TANRI sısın..."**

**“ Selânik'ten yükseldi, İlahların bir eşi,
Kurtulmak, kurtarmakta hâcet yoktu Allah'a..."**

İlhan Berk 'ten bir örnek:

“Allah yazmadı, sen yazdın alın yazımızı..."

Mithat Cemal Kuntay şöyle sesleniyor:

**“O'na hicranla... Hayır, sade taabbütle eğil,
Ölüdür doğru, fakat öldüğü hiç belli değil..."**

Samsun milletvekili Rûşenî Bakır (Barkın) 1926 yılında, milliyetçilik akımını, yeni bir DİN olarak belirlemiş, “ DİN YOK MİLLİYET VAR” başlıklı yazısında şu konulara değinmiştir:

“... Bizim kutsal kitabımız, bilgiyi esirgeyen, varlığı taşıyan, mutluluğu kucaklayan, Türklüğü yükselten ve bütün Türkleri birleştiren

Milliyetçiliğimizdir... O halde felsefemiz de; DİN kelimesinin tam karşılığı ulusalcılıktır... Dünya da TÜRK olmak kadar ONUR var mı? Türk olmak kadar DİN var mı?"

Bu ve benzeri, şiir ve nesir harikalarını! , güncel olarak bu gün itibari ile bile (25-01-2017) Kültür Bakanlığı internet sitesi, Atatürk şiirleri bölümünde görmek mümkündür...

Sanat ve edebiyat dünyası başta olmak üzere, hayatın her safhasında, İslâmî değerlerin silinmesi ve yeni bir millet yaratmak düşüncesi içinde olan sistem kurucuları için; İslam değer ve düşünce biçimi, artık devrini tamamlamıştır...

İlerleyen yıllarda İslam karşıtlığı çok ileri boyutlara taşınmış; Basın'da “ ALLAH” kelimesini kullanmak bile yasaklanmıştır...

Kur'an eğitimi, evlerde bile yasaklanmış, en küçük belirti veya ihbar neticesi, evler basılıp hane halkının başına gelmedik kalmıyordu...

İslam harfleri ile basılmış ne tür eser varsa, yakılmış, evlerde bulunan nadide eserler, mezar'lar dâhil olmak üzere nere eminse oraya saklanmıştır...

BİRİNCİ BÖLÜMÜN SONU

